

The Fifteenth European Conference on Languages, Literature and Linguistics

10th May, 2017

«East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH,
Vienna, Austria

**Vienna
2017**

«The Fifteenth European Conference on Languages, Literature and Linguistics». Proceedings of the Conference (May 10, 2017). «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. Vienna. 2017. 64 p.

ISBN-13 978-3-903197-02-2

ISBN-10 3-903197-02-5

The recommended citation for this publication is:

Shlossman L. (Ed.) (2017). The Fifteenth European Conference on Languages, Literature and Linguistics. Proceedings of the Conference (May 10, 2017). Vienna, OR: «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH, Vienna.

Editor-in-chief

Erika Maier, Germany

Petrov Vasily Borisovich, Russia

Rechad Mostafa, Morocco

International editorial board

Akhmedova Raziya Abdullayevna, Russia,

Allakhverdyan Tamara Nikolaevna, Ukraine

Belous Viktor, Ukraine

Dmitrieva Olga Alexandrovna, Russia

Ivanyan Elena Pavlovna, Russia,

Halipaeva Imperiyat Arslanbekovna, Russia

Jasna Potočnik Topler, Slovenia

Khoutyz Irina, Russia

Marszalek Paulina, Poland

Montoya Julia, Spain

Muhamed Mustafi, Macedonia

Obraztsova Olena, Ukraine

Tsersvadze Mzia Giglaevna, Georgia

Vorobyova Olga Ivanovna, Russia

Zholshayeva Maira Satibaldiebn, Kazakhstan

Zhaplova Tatiana Mikhaylovna, Russia

Proofreading

Kristin Theissen

Cover design

Andreas Vogel

Editorial office

“East West” Association for Advanced Studies

and Higher Education GmbH, Am Gestade 1

1010 Vienna, Austria

Email: info@ew-a.org

Homepage: www.ew-a.org

Material disclaimer

The opinions expressed in the conference proceedings do not necessarily reflect those of the “East West” Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH, the editor, the editorial board, or the organization to which the authors are affiliated.

© «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH

All rights reserved; no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior written permission of the Publisher.

East West Association GmbH is not responsible for the stylistic content of the article. The responsibility for the stylistic content lies on an author of an article.

Typeset in Berling by Ziegler Buchdruckerei, Linz, Austria.

Printed by «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria on acid-free paper.

Section 1. Linguistics

*Zheleva Zlatina Petrova,
Medical University-Plovdiv,
Senior Lecturer in Medical English,
Department of Languages and Specialized Training
E-mail: zlatina.zheleva@gmail.com*

From sportsman toe to athlete's heart — the world of occupational metaphor

Specialized language or language for specific purposes such as that of medicine is considered by scientists to be a separate language and entity possessing the features and categories of general language. However, it has distinctive characteristics due to the 'semantic load of terminological units'¹. Despite the specificities and the obviously 'incomprehensible' language of medicine to the general public there are certain figures which help in 'deciphering' the language or making it more understandable by using words and concepts which are familiar but are used in a different aspect. Metaphor and metonymy are two such figures which scientist would rather associate with fiction and poetry. But they play 'a crucial part of the way in which a scientific field reproduces itself'² (Kuhn, 1993) entirely due to the fact that the two figures are an integral part of human cognition. They participate in the creation and 'construction' of scientific theories.

The concept that metaphor and metonymy are an integral part of human language and thinking and that they are present in everyday language is a theory developed by Lakoff and Johnson. And if metaphor is a matter of analogy metonymy is purely a matter of association. The two researchers (Lakoff and Johnson) made it clear that metaphor is not solely a literary device which we can come upon only in fiction but they are a cognitive resource that is used in all fields of knowledge and in everyday communication. Metaphor creates and develops concepts, even whole conceptual domains, and thus underlies human behaviour and thinking.

¹ Faber Pamela (ed.). *A Cognitive Linguistics View of Terminology and Specialized Language*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. – 2012.

² Kuhn T.S. *Metaphor in science. Metaphor and Thought*. Cambridge, Cambridge University Press – 1993.

In general, metonymy is used in rhetoric where a thing is not referred by its name but with an associated concept which is part of the notion e.g. 'the eyes' is used to denote 'vision'. While metaphor is an expression which reveals the similarity between two things in some aspects e.g. 'the apple of my eye' is used to denote a person who is beloved and precious to someone else. And if in metonymy, the association of the word is based on contiguity, in a metaphor the relation is based on similarity of the subject with features or concepts of another entity. In the process of metaphoric conceptualization qualities are transferred from one subject/object (source domain) to another (target domain) which is not the case with metonymical conceptualization. And when it comes to meaning metaphor extends a word's meaning on the basis of similarity and metonymy extends the meaning of a word on the basis of association.

Both figures can be found in medical terminology because they are used to describe entities ranging from purely anatomical parts of the body to physiological mechanisms and pathological processes. Each field and specialty of medicine is comprised of individual complex of metaphorical images and concepts. Medical metaphor has colour e.g. 'blue ear', it uses animals – 'leopard skin', fruits – 'pear-shaped bladder', food – 'pancake cells', plants-'oak leaf spots' as a source of terminology and to denote and associate familiar images and phenomena to pathological conditions, appearances and even forms.

This article pays particular attention to those medical metaphors which denote occupational diseases and are formed by relationships of an occupation in the possessive form and the organ it affects. The metaphorical images created by this combination sound peculiar and are somewhat colloquial. In this way they are sound a bit more comprehensible than the medical term that lies behind them. They are categorized by the part of the human body they affect because it is the combination between an occupation and part of the human body that sounds so interesting and unusual to the common user of English. Apart from the description of the condition I have included the medical term which lies behind this condition not only to be specific and accurate but also to stress on the difference of the terms used to denote the very same entity.

A. Conditions affecting the fingers/toes

baseball finger/mallet finger/hammer finger

baseball finger is a characteristic deformity caused by catching a ball or other object which strike the end or back of the finger. This leads to bending of the phalanx and rupture or avulsion fracture of the finger. The trauma leads to inability of the finger to straighten and it may be painful and swollen.

Medical term: tendon rupture or avulsion fracture of the finger ***tennis toe/sportsman's toe***

Another condition which develops after a particular occupation is tennis toe/sportsman's toe. It is often due to ball games and is characteristic for bluish- blackish discolouration of one of the toes- usually the first or second one.

Medical term: chronic traumatic toenail injury leading to subungual haematoma and/or nail plate hypertrophy.

Harpist's fingers

Musicians are at risk of developing occupational traumas and there is even a field of medicine called Musician's medicine. It encompasses traumas and conditions from stage fright to hand injuries. Harpist's finger is a cutaneous condition caused by the repetitive playing of the harp which leads to the development of blisters and callus. The fingers are painful and swollen.

Medical term: digital blisters and callus.

B. Conditions affecting the thumb:

Gamekeeper's thumb/Skier's thumb

Both terms are eponyms for the same condition and the difference between them is that the first is usually chronic and is caused by the repetitive twisting of the heads of some game (usually birds or rabbits) between the thumb and the index finger, while the second condition is acute and is usually due to a skiing accident.

Medical term: An avulsion fracture at the ulnar base of the proximal phalanx of the thumb, due to force placed on the ulnar collateral ligament of the metacarpophalangeal joint.

Hitchhiker's thumb, Hitchhiker thumb deformity

It is similar to how a person would normally angulate and hold out the thumb with the intention to hitchhike. It is one of the musculoskeletal manifestations of rheumatoid arthritis in the hand.

Medical term: flexion of the MCP (*metacarpophalangeal* joints) and extension of distal interphalangeal joint of the thumb.

Bowler's thumb

The injury is caused by repetitive pressure or compression of the digital nerve of the thumb which leads to nerve damage depriving the thumb of sensation. It generally occurs due to inappropriate size of the thumb hole in the bowling ball. The condition is quite serious and was reported for the first time in 1965. It is usually treated by surgery but if the form of the disease is severe the thumb may not be restored to normal.

Medical term: traumatic neuropathy of the ulnar digital nerve of the thumb.

Harp player's thumb

There is actually a whole division of medicine called 'musicians medicine' and it deals with injuries and traumas caused by instrument playing. These conditions vary from dermatological to orthopaedic. The case with harp player's thumb is that it is a 'A type of nerve compression caused by irritation of the ulnar and radial digital nerves of the thumb by harp strings'¹

¹ Lee H. S., Park H. Y., Yoon J. O., et al. Musicians' Medicine: Musculoskeletal Problems in String

Medical term: paresthesias, painful hypo- and hypersensitivity.

C. Conditions affecting the hand

obstetric hand/accoucheur's hand

Also called Trousseau sign of latent tetany this is actually contraction of the hand in tetany- the hand is bended at the wrist and the fingers flexed at their tips, the thumb is flexed towards the fingers. It is not actually a condition acquired while performing the occupation of an obstetrician but it resembles an obstetrician's hand at the delivery of a baby or while making an examination.

Medical term: tetany machinist's hand

The condition is not directly related to the work performed by machinists but rather resembles the characteristic hands of a machinist- redness around the nails of the fingers, discoloration around the nails, scaling of the skin of the fingers and finally brown to dark hardening of the skin of the fingers- from where the name of this condition originates. The relation between the name and the condition itself is purely metaphorical and lies on the appearance of the hands which in this case is purely random.

Medical term: Polymyositis-dermatomyositis.

D. Conditions affecting the elbow

Coalminer's elbow/Miner's elbow/Student's elbow

This injury is caused by repetitive and prolonged resting of the weight of the body over the elbows. It is most often found in miners due to the nature of their work but it is also seen in students who lean on their elbows while studying.

Medical term: Olecranon bursitis caused by prolonged pressure, friction or trauma to the elbow.

Golfer's elbow

is a type of injury due to overuse characteristic for pain on the inside of the elbow. The tendon of the wrist muscles in the elbow becomes inflamed and painful. It is sometimes known as throwers elbow or little league elbow and is similar to tennis elbow. Despite its name, this type of trauma can affect individuals who perform any kind of repetitive movements with the hand, wrist or forearm. It is also called 'pitcher's elbow' and can affect players of bowling or baseball.

Medical term: Medial epicondylitis.

Tennis elbow

As already mentioned tennis elbow is a condition affecting the muscles and tendon of the forearm and is caused by repetitive strain leading to tears in the muscle. But only a small group of patients are actually tennis players, this trauma is also caused by 'tree-cutting (repetitive use of a chain saw), painting, carpentry, playing some types of musical instruments'.

Medical term: Lateral epicondylitis.

E. Conditions affecting the knee:

Jumper's knee

A condition affecting the knee of athletes due to overload in the knee and kneecap tendon is 'jumper's knee'. It is also applied to injury or inflammation of the upper or lower part of the kneecap. According to research it 'was highest in volleyball (44.6% ± 6.6%) and basketball (31.9% ± 6.8%), whereas there were no cases in cycling or orienteering'¹.

Medical term: patellar tendinosis.

Runner's knee

Another colloquial term for an injury which isn't specific for runners, in this case, is 'runner's knee'. It is used to describe an aching pain that is due to bending the knee during jumping, cycling etc. It can happen for several reasons: overuse, direct injury to the kneecap, problems with the legs such as malalignment of the leg bones, hypermobile feet, flat feet or problems with the thigh muscles.

Medical term: Patellofemoral pain syndrome (PFPS).

Housemaid's knee/roofer's knee/carpetlayer's knee/maiden's knee

The same condition bears three different names which are related by the position in which this injury is received. Housemaid's knee is a trauma caused by kneeling for a long time on a solid surface and this leads to inflammation of the knee. The term was coined in the beginning of the 19th century when housemaids used to clean mansions and houses. Nowadays it is more common in workers who spend a lot of time kneeling hence the terms roofer's knee, carpetlayer's knee.

Medical term: Prepatellar bursitis

Clergyman's knee

Similar to housemaid's knee is clergyman's knee which is due to chronic stress on the knee but is caused by kneeling in the upright position and is accompanied by 'inflammation and fluid accumulation'². It is also considered an occupational disease since it is characteristic mainly for clergymen who stand in this peculiar pose during prayer. The condition seems to be uncommon "in these less fervent days"³.

Medical term: superficial infrapatellar bursitis.

¹ Lian Øystein B., Lars Engebretsen, and Roald Bahr. (2005) "Prevalence of jumper's knee among elite athletes from different sports a cross-sectional study." *The American journal of sports medicine* – 33.4 (2005): 561–567.

² Chatra P.S. Bursae around the knee joints, *Indian J Radiol Imaging.* – 2012, Jan-Mar; – 22 (1): 27–30.

³ Collins Dictionary of Medicine. (2004, 2005). clergyman's knee. (n.d.) Retrieved March 31 2017 from URL: <http://medical-dictionary.thefreedictionary.com/clergyman%27s+knee>

F. Conditions affecting the lungs:

Bird breeder's lung/pigeon breeder's lung/hen worker's lung/pigeon fanciers lung/bird fanciers lung/farmer's lung/malt worker's lung/coffee worker's lung/mushroom-worker's lung

The condition is triggered by exposure to irritating airborne antigens which provoke a hypersensitivity reaction in the affected individuals. Symptoms include shortness of breath, cough, fever. In the case of bird breeder's lung, pigeon breeder's lung, hen worker's lung, pigeon fanciers lung, bird fanciers lung the disease occurs when workers inhale 'particles of bird faeces' and is 'seen in those who work closely with pigeons or other birds' (Miller-Keane Encyclopedia) In the case of farmer's lung it is caused by inhaling moldy hay dust. In the case of malt worker's lung by 'inhalation of spores of *Aspergillus clavatus* and *A. fumigatus* from contaminated barley during the manufacture of beer'¹. In the case of coffee worker's lung by inhalation of coffee-bean dust². In the case of mushroom worker's lung the condition is due to 'inhalation of thermophilic actinomycetes in compost'³ and when talking about maple bark stripper's lung the condition is 'caused by inhalation of fungal spores while stripping the bark from maple logs'⁴.

Medical term: Hypersensitivity pneumonitis

G. Conditions affecting the heart:

Athlete's heart

The condition was first described in 1899 by the physician Henschen who found enlargement of the heart in athletes. He noted that "Skiing causes an enlargement of the heart which can perform more work than a normal heart." (Henschen S., 1899) It is considered that more than eight hours of sport a week can cause the heart to become bigger. This condition varies with the different kinds of sport and is not considered to be fatal⁵ (Paterick et al., 2005).

Medical term: cardiomegaly

Old soldier's heart/soldier heart

¹ Farlex Partner Medical Dictionary. (2012). malt-worker's lung. (n.d.) Retrieved March 31 2017 from URL: <http://medical-dictionary.thefreedictionary.com/malt-worker%27s+lung>

² Sakwari G., Bråtveit M., Mamuya S.H., Moen B.E. Dust exposure and chronic respiratory symptoms among coffee curing workers in Kilimanjaro: a cross sectional study. BMC Pulmonary Medicine. – 2011; 11:54.

³ Sakula Alex. «Mushroom-worker's lung.» British medical journal 3.5567 (1967): 708.

⁴ Shepherd G. M., Michelis M. A., Macris N. T., Smith J. P. – 1989. Hypersensitivity pneumonitis in an orchid grower associated with sensitivity to the fungus *Cryptostroma corticale*. Ann Allergy – 1989. Jun; – 62 (6):522–5.

⁵ Paterick T.E., Paterick T.J., Fletcher G.F., Maron BJJAMA. Medical and legal issues in the cardiovascular evaluation of competitive athletes – 2005. – Dec 21; 294 (23): 3011–8.

Also known as Da Costa syndrome named after the physician who studied the disease during the American Civil War. He claims it is an anxiety disorder manifesting with symptoms like chest pains, palpitations, breathlessness, and fatigue and claimed it to be a heart condition affecting soldiers. Further studies revealed that cardiac disease in soldiers was caused by the heavy equipment they carried and lead to cardiac hypertrophy¹ (Howell, 1985).

Medical term: neurocirculatory asthenia cardiac neurosis, chronic asthenia, effort syndrome, functional cardiovascular disease, neurocirculatory asthenia, primary neurasthenia, subacute asthenia and irritable heart.

What is noteworthy in all these metaphorical notions and diseases is how the human mind finds a way to denote and name complex entities and associate them with familiar subjects and activities. The fact that the names of these diseases are directly connected with the performer of the activity which causes them is an example of the associative connections the human mind is capable of. And if in the general terminology theory names are just used as abstract labels for the entities they refer to, with these names we can see the strive to denote a condition with familiar objects and subjects.

The associative link between the disease and its name is in most cases evoked by a direct relation of the occupation and condition (e. g. harp player's thumb), in other instances it is provoked by a simile (e. g. machinists hand) and in yet another the conditions have more than one label or name because they occur in different situations, occupations and circumstances. This allows for a different type of categorization- by the associative links underlying the denomination of the concepts.

References:

1. Ando Masayuki, et al. "Difference in the phenotypes of bronchoalveolar lavage lymphocytes in patients with summer-type hypersensitivity pneumonitis, farmer's lung, ventilation pneumonitis, and bird fancier's lung: report of a nationwide epidemiologic study in Japan". *Journal of allergy and clinical immunology* – 87.5 (1991): 1002–1009.
2. Carlsen Brian T., and Steven L. Moran. "Thumb trauma: Bennett fractures, Rolando fractures, and ulnar collateral ligament injuries". *The Journal of hand surgery* 34.5 (2009): 945–952.
3. Chatra P. S. Bursae around the knee joints, *Indian J Radiol Imaging*. – 2012. Jan-Mar; – 22 (1): 27–30.
4. Coal miner's elbow. (n.d.) McGraw-Hill Concise Dictionary of Modern Medicine. from URL: <http://medical-dictionary.thefreedictionary.com/coal+miner%27s+elbow>

¹ Howell J. D., "Soldier's heart": the redefinition of heart disease and specialty formation in early twentieth-century Great Britain. *Med Hist Suppl.* – 1985; (5): 34–52.

5. Collins Dictionary of Medicine. (2004, 2005). clergyman's knee. (n. d.) Retrieved March 31. – 2017, from URL: <http://medical-dictionary.thefreedictionary.com/clergyman%27s+knee>
6. Da Costa, Jacob Mendes (January 1871). "On irritable heart; a clinical study of a form of functional cardiac disorder and its consequences". *The American Journal of the Medical Sciences* (61): 18–52.
7. Dobyns, James H., et al. "Bowler's thumb: diagnosis and treatment". *J Bone Joint Surg Am* 54.4 (1972): 751–755.
8. Errol M., Bellon, Damon C., Sacco, Paul E. Coleman. Magnetic resonance imaging in "housemaid's knee" (prepatellar bursitis) *Magnetic Resonance Imaging – Volume 5, – Issue 3, – 1987, – P. 175–177.*
9. Farlex Partner Medical Dictionary. (2012). malt-worker's lung. (n. d.) Retrieved March 31. – 2017, from URL: <http://medical-dictionary.thefreedictionary.com/malt-worker%27s+lung>
10. Faber Pamela (ed.). *A Cognitive Linguistics View of Terminology and Specialized Language.* – Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. – 2012.
11. Henschen S. (1899) *Skilanglauf und skiwettlauf: eine medizinische sportstudie.* *Mitt Med Klin Upsala (Jena).*; 2: 15–18.
12. Ho G., Alan D. Tice, and Stephen R. Kaplan. "Septic Bursitis in the Prepatellar and Olecranon Bursae An Analysis of 25 Cases". *Annals of internal medicine* 89.1 (1978): 21–27.
13. Horton William A., et al. "The phenotypic variability of diastrophic dysplasia". *The Journal of pediatrics* 93.4 (1978): 609–613.
14. Howell J. D., "Soldier's heart": the redefinition of heart disease and specialty formation in early twentieth-century Great Britain. *Med Hist Suppl.* – 1985; (5): 34–52.
15. Kuhn T. S. *Metaphor in science. Metaphor and Thought.* Cambridge, Cambridge University Press – 1993.
16. Lakoff G., and Johnson M. *Metaphors We Live by.* Chicago: University of Chicago Press – 1980.
17. Lee H. S., Park H. Y., Yoon J. O., et al. *Musicians' Medicine: Musculoskeletal Problems in String Players.* *Clinics in Orthopedic Surgery.* – 2013; 5 (3): 155–160.
18. Lian Øystein B., Lars Engebretsen, and Roald Bahr. (2005) Prevalence of jumper's knee among elite athletes from different sports a cross-sectional study. "The American journal of sports medicine" – 33.4 (2005): 561–567.
19. Paterick T. E., Paterick T. J., Fletcher G. F., Maron BJJAMA. *Medical and legal issues in the cardiovascular evaluation of competitive athletes* – 2005. – Dec 21; 294 (23): 3011–8.
20. Pigeon breeder's lung. (n. d.) *Miller-Keane Encyclopedia and Dictionary of Medicine, Nursing, and Allied Health, Seventh Edition.* – 2003). Retrieved

from URL: <http://medical-dictionary.thefreedictionary.com/pigeon+breeder%27s+lung>

21. Sakula Alex. "Mushroom-worker's lung". *British medical journal* 3.5567 (1967): 708.
22. Sakwari G., Bråtveit M., Mamuya S. H., Moen B. E. Dust exposure and chronic respiratory symptoms among coffee curing workers in Kilimanjaro: a cross sectional study. *BMC Pulmonary Medicine*. – 2011; 11: 54.
23. Shepherd G. M., Michelis M. A., Macris N. T., Smith J. P. Hypersensitivity pneumonitis in an orchid grower associated with sensitivity to the fungus *Cryptosporidium parvum*. *Ann Allergy* – 1989 Jun; 62 (6): 522–5.
24. Tennis elbow WebMD Medical Reference Reviewed by William Blahd, MD available at: URL: <http://www.webmd.com/osteoarthritis/guide/tennis-elbow#1>

*Kushnir Natalia,
Ph. D., assistant professor, Institute of Philology,
Shevchenko Kiev National University,
E-mail: kushnir.na@gmail.com*

Voice form of verbal expressions in the communicative situation "Love Declaration"

*Кушниц Наталья,
кандидат филологических наук, доцент кафедры
русского и украинского языков как иностранных
Институт филологии Киевского национального университета
имени Тараса Шевченко,
E-mail: kushnir.na@gmail.com*

Голосовое оформление речевых высказываний в коммуникативной ситуации «объяснение в любви»

Наиболее сложное явление в экспрессивном поведении человека представляет собой интонация — совокупность звуковых средств языка, организующих речь¹. Интонация практически позволяет выражать наши мысли, чувства, волевые устремления не только наряду со словом, но и помимо него, а иногда и вопреки ему. Речевая интонация — явление комплексное. В ней сочетаются пауза, ударение, мелодия, тембр, сила голоса и т. д. Обладая психологической реальностью, интонационные характеристики сами являются коррелятами человеческих характеров, чувств, индивидуальных и социальных межличностных отношений,

¹ Лабунская В. А. Психология экспрессивного поведения. – М.: Знание, – 1989. – С. 27.

разнообразных поведенческих реакций. Голосовые особенности коммуникантов влияют на восприятие адресатом получаемой информации и на квалификацию передаваемого сообщения, придавая любому сообщению определенную аксиологическую или экспрессивно-стилистическую окраску.

Голос относится к тем «устройствам», которые способны сами по себе передавать актуальное эмоциональное состояние человека (можно говорить взволнованно, возмущенно, тихо, сердито, то есть голосами, связанными с чувствами и эмоциональными отношениями). Г. Е. Крейдлин, отмечая, что голос человека в определенной степени синхронизирован с его психическим состоянием и душевным миром в целом, пишет: «Голос — это внутренний осколок человеческой души, это одна из самых загадочных и чарующих ее характеристик. В каждодневном гуле голосов мы счастливы различать голоса близких и друзей, живущие в нас вместе со своими неповторимыми интонациями»¹.

Психологическая основа коммуникативной ситуации (далее КС) «объяснение в любви» — любовные чувства и переживания коммуникантов, желание открыться в этих чувствах и эмоциональная напряженность общения, вызванная интимностью и исключительной значимостью рассматриваемой речевой ситуации. Когда кто-либо волнуется, это, как правило, сказывается на звучании его голоса. Поэтому коммуниканты, которые хотят открыть свои чувства собеседнику, часто переходят на шепот либо говорят на выдохе, а также тихим, глухим, хриплым голосом, порою даже со страхом (испугом):

Вы ... вы не ждали меня? — *со страхом, почти беззвучно спросил он*, но ей казалось, что все в комнате слышали².

— Нина ... — *хрипло начал он*. Хотел облизнуть губы, но на них жили еще не остывшие следы ее губ, влажные отпечатки ее зубов, запахи леса³.

Они *разговаривали шепотом*, потому что страсть забирала горло⁴.

— А почему мы *шепчем*? — спросила Лена.

Она вдруг заметила, что они *разговаривают шепотом*.

— Это близость⁵.

— Я люблю тебя, Славка, — *шепчет она мне в ухо* и голову мою прижимает к своей груди⁶.

¹ Крейдлин Г. Е. Невербальная семиотика: Язык тела и естественный язык. — М.: Новое литературное обозрение, — 2002. — С. 250.

² Гранин Д. Искатели. — М., — 1987. — С. 360.

³ Гранин Д. Указ. соч. — С. 219.

⁴ Токарева В. Телохраниитель. — М., — 1997. — С. 172.

⁵ Токарева В. Указ. Соч. — С. 115.

⁶ Веллер М. И. Хочу быть дворником: рассказы. — Х.: Фолио, Ростов н / Д: «Феникс», — 2000. — С. 378.

Все эти характеристики голоса передают сильное душевное волнение коммуникантов. Как показывает анализируемый материал, в самые напряженные моменты любовного объяснения наблюдается резкая смена силы голоса: от нормального тона до шепота и наоборот. Также в голосе коммуникантов встречаются следующие голосовые оттенки:

– **говорить растерянным голосом**

Его душа, утомившаяся от предательств, ждала и верила только в одно. В следующее предательство.

– Как поверить? – **растерянно переспросил он.**

– Просто поверь. Не рассуждая. Скажи себе: я верю. И поверь¹

– говорить с волнением в голосе

– Я опять бросил в миску, – **волнуясь**, сказал Андрей, и это означало: «Вы еще сердитесь на меня?»²

– говорить с болью в голосе

– Андрей, – **неожиданная боль зазвенела в ее голосе**, – неужели ты не понимаешь... Я все помню, все...³

– говорить хрустнувшим голосом

И в этот момент он обнял ее, проговорил **хрустнувшим голосом**:

– Дорогая моя⁴!

– говорить странным голосом

– Ляг со мной, – проговорил Елисеев, открыв глаза.

Он сказал это странным тоном. Не как мужчина, а как ребенок, испугавшийся темноты⁵.

– бормотать

– Ты посмотришь в мои глаза, и тебе все сразу станет ясно.

– Очень надо... – **пробормотал** Евгений⁶.

Проведенный анализ текстов позволяет говорить, что в КС «объяснение в любви» голосовая игра, падения и повышения тона, внезапно наступающие паузы, изменение силы и тембра голоса постоянно сопровождают речь партнеров по коммуникации. Голосом можно играть, его изменяют, повышают или понижают, меняя звучание. От волнения голос дрожит, а от напряжения или крика срывается.

¹ Токарева В. С. Летающие качели; Ничего особенного: Повести и рассказы. – М.: Советский писатель, – 1987. – С. 486.

² Гранин Д. Искатели. – М., – 1987. – С. 360.

³ Гранин Д. Указ. соч. – С. 50.

⁴ Токарева В. Телохранитель. – М., – 1997. – С. 84.

⁵ Токарева В. Указ. соч. – С. 113.

⁶ Токарева В. С. Летающие качели; Ничего особенного: Повести и рассказы. – М.: Советский писатель, – 1987. – С. 112.

В КС «объяснение в любви» в ходе диалога голос служит чрезвычайно мощным инструментом воздействия, убеждения или даже подавления. С помощью различных голосовых оттенков коммуниканты могут выразить самые разные чувства и отношения — нежность и ласку, сострадание и покорность, а характеристики голосов сложным способом соотносятся как с коммуникативными намерениями говорящего, так и со смысловыми элементами сообщения и способами их языкового выражения.

Список литературы:

1. Веллер М. И. Хочу быть дворником: рассказы. Х.: Фолио, – Ростов н / Д.: «Феникс», – 2000. – 462 с.
2. Гранин Д. Искатели. – М., – 1987. – 290 с.
3. Крейдлин Г. Е. Невербальная семиотика: Язык тела и естественный язык. – М.: Новое литературное обозрение, – 2002. – 592 с.
4. Лабунская В. А. Психология экспрессивного поведения. – М.: Знание, – 1989. – 64 с.
5. Токарева В. Телохранитель. – М., – 1997. – 485 с.
6. Токарева В. С. Летящие качели; Ничего особенного: Повести и рассказы. – М.: Советский писатель, – 1987. – 589 с.

*Merinova Ekaterina Ruslanovna,
Moscow State Pedagogical University,
student, the Institute of foreign languages
E-mail: er.merinova@mpgu.edu*

Russian subtitles' translingual features of song “Another Day Of Sun” from “La La Land” musical film

*Меринова Екатерина Руслановна,
Московский педагогический государственный университет,
студент, Институт иностранных языков
E-mail: er.merinova@mpgu.edu*

Особенности межъязыковой передачи текста песни «Another Day Of Sun» в мюзикле «Ла-ла Ленд» (на материале субтитров на русском языке)

Невероятный успех фильма «Ла-ла Ленд», как представителя жанра мюзикл, надолго взбудоражил мировую общественность. Само название фильма носит двойственный характер с точки зрения межъязыковой передачи: это второе

прозвище Лос-Анджелеса помимо «*city of angels*» – «город ангелов» и, одновременно с этим, идиома, отражающая тематику картины — «уход от реальности в страну грез и фантазий». Примечательно то, что песни в данном мюзикле не перепевались на язык страны, где фильм демонстрировался, а исполнялись на языке оригинала, с целью более точной передачи атмосферы другой лингвокультуры, и их перевод был представлен субтитрами.

В данной статье рассматривается текст песни «*Another Day Of Sun*», открывающей картину, представленный русскими субтитрами. В переводе на русский язык, согласно субтитрам, она называется «Новый день под солнцем», что является примером лексико-семантической замены. Тем не менее, на наш взгляд, общий смысл названия при переводе не искажается.

Фраза «*Summer Sunday nights*» переведена как «Воскресными ночами летом». Произведена замена части речи — прилагательное «летний» заменено на существительное «летом» в косвенном падеже, что, однако, не искажает исходного смысла.

В переводе нескольких последующих строк «*A Technicolor world made out Of music and machine It called me to be on that screen And live inside each scene*», представленных в русскоязычной версии как «В мир, сотканный из музыки и целлулоида, Я рада была войти всегда И жить внутри цветастого экрана», наблюдается искажение значения — переводчик использует комплекс лексико-грамматических трансформаций, привнося в текст перевода иной смысл. Например, фраза «*A Technicolor world*» обозначает «мир цветного кино». Слово Technicolor в оригинале неспроста пишется с большой буквы: оно обозначает основную систему цветного кино (существует два процесса: 2 Strip Technicolor и 3 Strip Technicolor). Однако переводчиком была произведена компенсация, и он образно употребил это слово в последней фразе данного отрывка — «внутри цветастого экрана». Также в следующей строчке «*Of music and machine*» в переводе на русский язык произведена замена слова «машина» на слово «целлулоид», возможно, потому, что при производстве фото и киноплёнки используется этот материал, и этим переводчик хотел указать на составляющие любой киноленты — музыку и киноплёнку. Выражение “*made out of*” переводится как «сделанный из», при этом переводчик использовал прием конкретизации, заменив прилагательное «сделанный» на прилагательное «сотканный». В двух последних строчках отрывка «*It called me to be on that screen And live inside each scene*» — «Я рада была войти всегда И жить внутри цветастого экрана» была использована комплексная трансформация — применение личного местоимения «я», указывающего на значимость субъекта действия, т. е. замена пассивного залога активным в соответствии с грамматикой русского языка, реже допускающей страдательные конструкции, нежели английский язык; словосочетание «*войти всегда*» не соответствует норме, равно

как и не является эквивалентным аутентичному выражению «*to be on that screen*», более удачным переводом, которого было бы использование конструкции «*быть на этом экране*» (приём калькирования); приём конкретизации — использование в переводном тексте лексической единицы «*цветастый*» вместо «*каждый*». Следует отметить, что с точки зрения прагматики перевода и семантической эквивалентности данную версию можно признать относительно удачной, что, однако, не мешает нам подчеркнуть и тот факт, что русскоязычный текст, в данном случае, отличается наличием ненормативного элемента, что, тем не менее, не снижает общего положительного впечатления от попытки межъязыковой передачи данного отрывка.

В следующей строфе фраза «*Without a nickel to my name*» в русскоязычной версии представлена как «*Не видевишься сто лет со мной*»: переводчиком произведена комплексная трансформация — он полностью заменил фразу и тем самым придал ей совершенно иной смысл. На наш взгляд, данный вариант перевода не является допустимым. Можно, тем не менее, предположить, что в аутентичном тексте мы видим пример своеобразной идиомы, буквальный перевод которой на русский язык невозможен. В связи с этим, следует отметить, что лексема «*nickel*» в данном контексте может иметь значение «*намек*», а перевод может быть следующим: «*И ни намёка на моё имя*», что, с нашей точки зрения, является вполне допустимым вариантом.

Вторая половина следующей строчки «*here I came*» представлена в переводе на русский язык как «*вот он я живой*» с добавлением слова «*живой*» с целью создания рифмы с предыдущей строчкой.

В следующем куплете песни, начиная со второй фразы и до конца строфы, «*He'll sit one day, the lights are down He'll see my face and think of how he Used to know me*» — «*Ты зайдешь в кино, в полумраке и налегке, Заметишь моё лицо и вспомнишь, что мы знакомы*» местоимение «*он*» заменяется местоимением «*ты*», видимо, для создания более тесного эмоционального контакта со зрителем, так как на подсознательном уровне реципиент будет реагировать на обращение непосредственно к нему.

«*I'm reaching for the heights*» — «*Я тянусь к высотам*», в субтитрах на русском языке интерпретируется как «*Карабкаюсь я вверх*». Переводчиком произведена замена понятий, вероятно, ввиду особенностей национальной русской культуры и картины мира: в иноязычных странах русские представляются как сильная и суровая нация, не имеющая страха ни перед чем, поэтому, переводчик решил подчеркнуть этот факт и применить более конкретное понятие, отвечающее духу русской культуры.

В куплете «*And when they let you down You get up off the ground 'Cause morning Rolls around And it's another day of sun*» — «*А сорвавшись вниз Я на ноги встаю,*

Встречаю новую зарю И новый день под солнцем» переводчиком произведено много лексических трансформаций и опущений, например: «*You get up off the ground*» — «Я на ноги встаю» — местоимение «ты» заменено на «я» (подчёркивание важности субъекта действия); «*Cause morning Rolls around*» — «Встречаю новую зарю» — в данном примере мы видим местоимение первого лица, в то время как аутентичное выражение обезличено.

«*And when they let you down*» — «А сорвавшись вниз» — яркий пример использования полной замены всех компонентов (целостное преобразование). Нужно отметить, что данный вариант перевода несколько искажает исходный смысл. Буквальный перевод конструкции — «И когда они тебя предают». В тексте перевода мы видим безличную конструкцию с деепричастием — переводчик использует подобие метафоры — «когда тебя предают, ты срываешься вниз». Однако, это, скорее, следствие предательства, а данного контекста в аутентичной версии песни не наблюдается.

В следующем куплете, во фразе «*The rhythms in the canyons*» — «Мелодии в ущельях из стекла-бетона» лексическая единица «*The rhythms*», представленная как «мелодии» — лексемой, не являющейся её эквивалентом, однако, переведена без потери исходного смысла, в то время как лексема «*the canyons*» приобретает совершенно другое значение. В русском языке лексическая единица «стеклобетон» представлена переводчиком в измененной форме («стекло-бетон») и принадлежит к лексико-семантическому полю «строительство». Однако, остаётся неясной причина использования переводчиком приёма добавления и включения в русскоязычную версию данной лексической единицы. В то же время, в следующей строчке «*The ballads in the barrooms*» — «В барах и питейных залах» перевод лексемы «*barrooms*» в русскоязычной версии представлен двумя лексическими единицами, хотя, с какой целью, ясным не представляется, в то время как слово «*the ballads*» опущено, что, с нашей точки зрения является достаточно серьёзным упущением переводчика, ведь текст песни в мюзикле предполагает и обращение к различным номинациям музыкального творчества.

Строчка «*They say "you gotta want it more"*» интерпретируется как «ты вернешься, коли не забыл?». Данный пример также является вариантом применения полной замены конструкции с привнесением в текст перевода совершенно иного смысла. Вследствие добавления глагольной лексемы «забыл» в субтитрах на русском языке для рифмовки с предыдущей строчкой — «Оставленные теми, кто там был» — произведено полное искажение смысла предложения.

В русскоязычной интерпретации отрывка «*And someday as I sing my song A small-town kid'll come along That'll be the thing to push him on and go go*» — «И раз, когда я песню пел, К сцене парень простоватый сел Я вспомнил город свой и сдержаться не сумел» переводчиком произведена замена времени произошедшего

действия: в субтитрах на русском языке действие уже произошло, в то время как в оригинале оно еще не наступило. Кроме того, в переводе последней строчки отрывка для создания рифмы в русскоязычной интерпретации фраза полностью деформирована и теряет исходный смысл.

В предпоследней строчке песни «*Another day has just begun*» — «*Очередной день под солнцем*» — замена глагольной конструкции «*has just begun*» на существительное с предлогом, что является примером искажения исходного значения с целью семантического пересечения данной строчки с названием самой песни.

Таким образом, в результате проведенного нами исследования было выявлено большое количество трансформаций, смысловых несоответствий и искажений, что, однако, не запрещает нам утверждать, что попытка перевода песни на русский язык, в целом, оказалась удачной. Как отмечал Н. Заболоцкий, «*Если перевод с иностранного языка не читается как хорошее русское произведение, — это перевод или посредственный, или неудачный*»¹, что можно отнести и к переводу песенных текстов.

*Noskova Nina Alekseevna,
Novorossiysk institute (branch)
of the Moscow humanitarian and economic university
manager of department of the international relations and linguistics
E-mail:efimenkonini@gmail.com*

Concept «woman» in the Russian language picture of the world (according to L. N. Tolstoy's novel «Anna Karenina»)

*Носкова Нина Алексеевна,
Новороссийский институт (филиал)
Московского гуманитарно-экономического университета
заведующая кафедрой международных отношений и лингвистики
E-mail: efimenkonini@gmail.com*

Концепт «женщина» в русской языковой картине мира (по роману Л. Н. Толстого «Анна Каренина»)

XXI век в лингвистике тесно связан с внедрением антропоцентрической парадигмы, рассматривающей все языковые явления во взаимосвязи с человеком, его миропониманием и его сознанием. Антропоцентрическая парадигма — это

¹ Чуковский К. И., Собрание сочинений в 15 т. – Т. 3: – Высокое искусство, – М., Терра - Книжный клуб, – 2001.

переклечение интересов исследователя с объектов познания на субъекта, т. е. анализ человека в языке и языка в человеке. Идея антропоцентричности языка является ключевой в современной лингвистике. В связи с этим большое внимание уделено процессам концептуализации и категоризации действительности. Многие лингвисты, такие как: А. Вежбицкая, С. А. Аскольдов, Н. Д. Арутюнова, В. А. Маслова, Н. Ю. Шведова, Ю. С. Степанова, И. А. Стернин, В. И. Карасик, В. В. Колесов и др. признают концепт как главную форму категоризации и главное средство концептуализации. Исследователи, выделяя общее в этом понятии, по-разному определяют его.

Например, В. А. Маслова, считает, что «концепты — ментальные сущности, которые имеют имя в языке и отражают культурно-национальные представления человека о мире»¹.

Н. Ю. Шведова дает следующее определение концепту: «Концепт как языковая данность есть уходящее в историю народа понятие, поименованное языком в виде лексического значения слова, лежащее в ментальной, духовной, социальной или в физически необходимой жизненной сфере человека ...»² и пр.

Согласно «Краткому словарю когнитивных терминов» концепт — это «термин, служащий объяснению единиц ментальных или психических ресурсов нашего сознания и той информационной структуры, которая отражает знания и опыт человека; это оперативная содержательная единица памяти, ментального лексикона, концептуальной системы и языка мозга, всей картины мира, отражённой в человеческой психике»³.

Одно из центральных мест в современной когнитивной лингвистике отводится проблеме категоризации окружающей действительности, в которой метафора проявляется как аналоговая возможность человеческого разума. В результате появления когнитивной лингвистики метафора рассматривается как «средство номинации, как вербализованный способ мышления и способ создания языковой картины мира»⁴.

Используя метафоры, абстрактные понятия и очень сложные ситуации воспринимаются лучше. Для понимания абстрактного и сложного существует целая в основном бессознательная метафорическая система.

¹ Маслова В. А. Когнитивная лингвистика. — М., — 2001.

² Шведова Н. Ю. К определению концепта как предмета языкознания // Языковая личность: текст, словарь, образ мира. К 70-летию чл.-корр. РАН Юрия Николаевича Караулова: Сб. статей. — М., — 2006.

³ Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. Краткий словарь когнитивных терминов. — М.: — 1997.

⁴ Шведова Н. Ю. К определению концепта как предмета языкознания // Языковая личность: текст, словарь, образ мира. К 70-летию чл.-корр. РАН Юрия Николаевича Караулова: Сб. статей. — М., — 2006.

Современная когнитивистика определяет метафору как (основную) ментальную операцию, как способ познания, категоризации, концептуализации, оценки и объяснения мира. По словам Дж. Лакоффа, «метафора — это основной механизм, с помощью которого не только осознаются абстрактные концепты, но и создаётся возможность абстрактно мыслить»¹. Метафоры делают мысль понятной и доступной для других людей. В современной лингвистике исследования процесса метафоризации остаются актуальными и ведутся в изучении роли метафоры в формировании языковой картины мира любого этноса.

Языковая картина мира формируется с помощью средств естественного языка, как обусловленного типа знаковой системы, т. е. как следствие представления действительности в определенный период развития этноса, зафиксированное в языковых единицах. Важнейшая роль языка в картине мира — закреплять значения, характерные национальной культуре. Поэтому метафора — способ создания языковой картины мира, представляющей собой не точное (зеркальное) отражение мира, а интерпретацию, зависящую от призмы, через которую происходит мировидение.

Рассмотрим концепт «женщина» в русской языковой картине мира. На первый взгляд, этот концепт считается универсальным, присущим всем ментальным картинам мира, с другой — он содержит в себе исключительно национальную специфику русской языковой картины мира.

Словарь русского языка С. И. Ожегова дает следующее определение слову «женщина»: «**Женщина**. 1. Лицо, противоположное мужчине по полу; та, которая рождает детей и кормит их грудью. 2. Взрослая, в отличие от девочки, девушки. 3. Лицо женского пола, вступившее в брачные отношения. Она стала женщиной»². Как видно, в словаре данный концепт описывается прежде всего с точки зрения физиологии и социального статуса института семьи.

Наш интерес представляет изображение этого концепта в художественном пространстве Л. Н. Толстого. Проанализируем, как изображен данный концепт в системе персонажей романа «Анна Каренина», через авторское восприятие этого концепта.

Таблица 1. – В ней дана информация, сделанная по результатам текстовой выборки.

Метафора	Концепт «женщина»	Персонажи, автор
1	2	3
Предмет, вещь (неодуш. предмет)	<i>Женщина, видишь ли, это такой предмет, что, сколько ты ни изучай ее, все будет совершенно новое. (С. 177)</i>	Облонский

¹ Маслова В. А. Когнитивная лингвистика. – М., – 2001.

² Ожегов С. И. Словарь русского языка. – М., – 1984.

1	2	3
Предмет, вещь (неодуш. предмет)	<i>Ты знаешь, для меня все женщины делятся на два сорта... (С. 46)</i>	Левин
Механизм (неодуш. предмет)	<i>Да, брат, — женщины — это винт, на котором все вертится. (С. 46)</i>	Облонский
Помеха (абстракт. предмет)	<i>Женщины — это главный камень преткновения в деятельности человека. (С. 342)</i>	Серпуховской
Хранительница домашнего очага (одуш. предмет)	<i>Эти люди делают неверности, но свой домашний очаг и жена — это для них святыня. (С. 77)</i>	Каренина
Священный идеал, предмет (абстракт. предмет)	<i>Левин едва помнил свою мать. Понятие о ней было для него священным воспоминанием, и будущая жена его должна была быть в его воображении повторением того прелестного, святого идеала</i>	Автор

Из данной таблицы мы видим, что в романе Л. Н. Толстого концепт «женщина» представлен репрезентативно: женщина — это не обычное «мать», «дочь», «сестра», «любовница», «подруга», «воительница», не символ Родины. В произведении автор демонстрирует особенности исконно русского менталитета, русского характера, подчеркивая, язык различного этноса изображается в качестве зеркала национальной культуры, с одним из главнейших акцентов — метафорой.

Список литературы:

1. Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. Краткий словарь когнитивных терминов. – М.: – 1997.
2. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика. – М., – 2001.
3. Ожегов С. И. Словарь русского языка. – М., – 1984.
4. Шведова Н. Ю. К определению концепта как предмета языкознания // Языковая личность: текст, словарь, образ мира. К 70-летию чл.-корр. РАН Юрия Николаевича Караулова: Сб. статей. – М., – 2006.

*Soshko Oksana,
Kyiv National University
of Trade and Economics,
Associate Professor of Foreign Philology
and Translation Department
E-mail: ok-soshko@ukr.net*

Semantic peculiarities of metaphorical phraseological units with component-artifact denoting intellectual characteristics of the person (on the material of the Ukrainian, German and English languages)

Metaphorization is a universal means of replenishing the composition of the language in general and plays an important role in the phrase-making through the reconsideration of word combination on the basis of certain associations and the image they evoke¹. Metaphor can be combined in a logical totally different nature – general and specific. It is a mechanism forcing interaction of cognitive processes, empirical experience, the cultural heritage of society, its linguistic competence to reflect in the linguistic form of objects that are not perceived sensually.

The object of our study is Ukrainian, German and English metaphorical phraseological units that denote the intellectual characteristics of a person and contain a component-artifact in their composition. The subject of the study is the structural and semantic features of these units.

The metaphorical rethinking, which is considered one of the main mechanisms of phraseological unit formation, makes it possible to convey intellectual characteristics due to the material surrounding the person, or through acquired knowledge or experience. The linguocultural code «Artifacts» is the names of objects and substances that are the products of human hands. Phraseological units with a component-artifact are particularly interesting from the point of view of ethnoculture, linguistic and conceptual pictures of the world. Artifacts are of great importance in the system of human values and generate rich symbolism. Artifact images often express abstract ideas and become symbols of culture.

A wise person, characterized by intelligence, experience, knowledge, is described by the phraseological units with metaphors associated with containers of some-

¹ Телия В. Н. Метафоризация и её роль в создании языковой картины мира / В. Н. Телия // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. – М., – 1988. – С. 173–204.

thing valuable, in particular, drinking water: ukr. *кладезь мудрости (премудрости)*¹; eng. *a depository of learning*²; germ. *ein Born der Weisheit; eine Fundgrube des Wissens*³.

The meaning of «one who has versatile knowledge» is expressed by phraseological units with keywords which denote specialized containers of information (including paper ones): ukr. *ходячий довідник; ходяча енциклопедія*; germ. *eine wandelnde Chronik* (about a man who is always aware of all the events; a gossip); *ein wandelndes (lebendes) Lexikon*; eng. *a walking encyclopaedia* (about an erudite person). All of them are formed with the help of metaphorical transfer to a person the name of an encyclopedia, a reference book that combine the most essential information in all fields of knowledge, as well as anthropomorphic indication of a new referent by emphasizing the human property of walking. In a figurative sense the presented phrases can acquire an ironic meaning.

Designations of habitual containers which are assumed to be empty, act as key lexemes in the composition of phraseological units – names of an unreasonable person (similar meanings for some of these words as their lexical-semantic variants are given by the sources): germ. *ein alter Sack; ein blöder Sack; j-d ist eine Flasche*; фразема *verrückte Kruke* “madman”⁴ (lit. “a crazy jar”). The emptiness, in its turn, can be partly bound to the localization of mind in the head (the skull), which in turn is metonymically interpreted as «mind» and metaphorically — a container like a pot (for example, the etymology of ukr. *чепен* (and with it *чепенок, чепен'я*) as words derived from ancient notation of a clay pot). Therefore empty containers are perceived as a metaphor for «empty-headedness»: ukr. *порожньо в голові (у лобі)/порожнеча в голові*⁵; *мати порожню макітру на плечах* (*макітра* «type of large crockery in hemispherical shape with a wide opening»⁶ here is a secondary somatism because in a figurative sense it ironically refers to the head).

In the Ukrainian language there is sufficiently numerous group of idioms in which the mind is associated with a container like a barrel (“mind” <“head” <“barrel”). The condition of the barrel depends on whether each of the convex planks (rivets) of

¹ Українсько-російський і російсько-український фразеологічний тлумачний словник / [авт.-уклад. І. С. Олійник, М. М. Сидоренко]. – К.: Рад. шк., – 1991. – 400 с.

² Большой англо-русский фразеологический словарь: Около 20000 фразеологических единиц / [авт.-сост. А. В. Кунин]. – 6-е изд., исправл. – М.: Живой язык, – 2005. – 944 с.

³ Німецько-український фразеологічний словник / [уклад. В. І. Гаврись, О. П. Пророченко]. – В 2 т. – К.: Радянська школа, – 1981. – Т. 1. – 416 с., – Т. 2. – 384 с.

⁴ Там само.

⁵ Словник фразеологізмів української мови / [уклад.: В. М. Білоноженко та ін.]. – К.: Наук. думка, – 2008. – 1104 с.

⁶ Новий тлумачний словник української мови: В 3-х т. / [уклад. В. Яременко, О. Сліпущко]. – К.: “Аконіт”, 2007. – Т. 1 / А-К / – 926 с., – Т. 2 / К-П / – 926 с., – Т. 3 / П-Я / – 862 с.

which the barrel or tub is made are available or in order. The above mentioned characteristic shows that a person is intelligent, thoughtful and serious: *мати [всі] клепки в голові/мати клепку в голові*; and vice versa: *без [третьої (сьомої)] клепки [в голові (у тім'ї)]; без клепок [у голові (у тім'ї)]; нема (немає, не було, не вистачає, бракує) [однієї (третьої, десятої)] клепки у голові/десятої клепки не вистачає; розсохлися клепки; не мати [однієї (третьої, девятої)] клепки [в голові].*

Sometimes the head as a container of mind is denoted by other names of artifacts of the conceptual sphere «Cookware», thus their functions are transferred to the notation of mental activity: ukr. *казанок (баняк, макітра) варить; голова варить* (i. e. here the head is interpreted as utensils) «someone intelligent, smart, etc., well-oriented in something». As D. Aladko considers, it is a basic association of the person's head with the object of everyday life that promotes the associative perception of the functioning of cooking utensils as human psycho-mental activity¹.

The negative assessment of a person with low mental abilities can also be motivated by the metaphorical identification of him (or his head) with physical objects, more or less related to the wood: ukr. *пеньок (пень) з очима* “ignorant, dull, stupid”² («stump” as worthless, even the harmful wood residue); germ. *eine doofe Nuß* «uninteresting (or boring, stupid) person, mediocrity” (*Nuß* «nut” (a fruit); disrespectfully “head”, *doofe* «boring, uninteresting”). Nut is a fruit with a fairly strong shell which round shape resembles the head (and the content of walnut in shape is very similar to the brain).

The phraseological unit eng. *a wooden head* characterizes a stupid man, a fool. This idiom may denote a wooden stand for a wig. Thus the transfer occurs according to the scheme: «rounded wooden product/solid rounded fruit of a tree → a head that is characterized by hardness and stubbornness (i. e., non-perception and insensitivity) → a person who cannot think, a fool».

Some German idiomatic phrases have a similar motivational scheme «(rotten) rounded fruit of a tree → head, which is characterized by foolishness, stupidity»: *eine Matschbirne haben* (*Matschbirne* «rotten pear”); *eine weiche Birne haben* «be an idiot, a fool”³ (*weiche Birne* «soft, wilted pear”). Designation of the pear in the sense of «head» here, as above, is metonymically reinterpreted as «mind» and metaphorically carried over to the fruit of the pear tree.

¹ Аладько Д. О. Типологія моделей номінацій посуду в англійській та українській мовах: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.17 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., – 2011. – 18 с.

² Словник фразеологізмів української мови / [уклад.: В. М. Білоноженко та ін.]. – К.: Наук. думка, – 2008. – 1104 с.

³ Du: Duden. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache in 12 Bänden/bearb. von G. Drosdowski und W. Scholze-Stubenrecht. – Nach den Regeln der neuen dt. Rechtschreibung überarb. Nachdr. der 1. Aufl. – Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich: Dudenverlag, – 1998. – Bd. 2., Stilwörterbuch. – 864 S.; Bd. 11., Redewendungen und sprichwörtlichen Redensarten. – 864 s.

A negative appraisal metaphor of a person's mental qualities, from insanity to strangeness or features of an idiot can also be characterized by the presence of unusual things or traits in the head or nearby. In this regard, for example, ukr. з кіндратиком у голові «feeble-minded, mentally ill». Кіндратик in this phrase can be compared with the keyword in the expression rus. Кондрашка хватил (а)/стукнул (а) “about the sudden death from stroke or paralysis”. The origin of this expression, despite a number of proposed etymologies, is still unclear. Here we also refer germ. *einen Span haben* “be out of one's mind” (lit. «have sawdust» — perhaps it is about the filler (sawdust) inside the dolls); germ. *einen Fimmel haben* «to have an obsession, a fad» (*Fimmel* “metal (iron) wedge”); *j-d hat Gips im Kopf* (lit. «someone has gypsum in the head»); *Häcksel im Kopf haben* (lit. «to have sawdust in the head»); *Spatzen im Kopf haben*; (lit. «have a sparrow in the head»); *j-d hat (Heu und) Stroh im Kopfe* (lit. «have (hay and) straw in the head»). About a person who has intelligence and wit is said ukr. голова не половою (не соломою, не клоччям) набита.

An unusual object in/on the head of a person (or somewhere nearby) may be referred to the living beings: eng. *have a bee in one's bonnet*, and in German idioms that characterize a person with “fad, obsession, nonsense in the head”: *einen Vogel haben*; *j-d hat Motten im Kopf*; *einen Wurm im Kopf haben*; *Raupen im Kopf haben*; *Tauben im Kopfe haben*; *eine Ratte im Kopfe haben*¹. Note that such idioms often have the character of predicative phraseological structures expressing the presence (or absence) of certain traits.

If the zoomorphic components in the above-mentioned German phrases are characterized by a static nature, then animals or birds in similar Ukrainian phrases sometimes move and perform other actions: *мухи в голові*; *жуки у голові (у кого)*; *з жуком у голові*; *зайчики в голові стрибають (у кого)*; *горобці цвірінкають у голові (у макітри)* “someone is light-minded, careless or stupid, feeble-minded”².

Sometimes person's mental abilities are associated with the work of a technical device or mechanism, which in its internal structure has a certain component. In Ukrainian, these are *шарики* (balls): *шарики працюють* “be clever, capable, smart”; *заскочили шарики за ролики* “someone has become silly and behaves stupidly”; in German there are *screws* (*Rädchen*) and *bolts* (*Schraube*) in phrases with the general meaning “someone is not all right with the head”: *bei j-m fehlt ein Rädchen*; *bei j-m ist ein Rädchen locker*; *bei j-m ist eine Schraube los locker*; in English – *marbles, cogs, buttons, and wheels: have all one's buttons on; not to have (got) all one's buttons (marbles); have a cog loose; eng.-amer. have wheels in one's head*.

Another model of phraseological units transmits mental abnormality through another technical defect of the head: something has fallen out there, or something

¹ Німецько-український фразеологічний словник / [уклад. В. І. Гаврись, О. П. Пророченко]. – В 2 т. – К.: Радянська школа, – 1981. – Т. 1. – 416 с., – Т. 2. – 384 с.

² Словник фразеологізмів української мови / [уклад.: В. М. Білоноженко та ін.]. – К.: Наук. думка, – 2008. – 1104 с.

lags behind, or there is a gap, that is, an empty space through which the mind «flows out»: germ. *einen Wackelkontakt haben* “have a kink (or fad)”; *j-d hat den Knacks*; eng. inform. *have a screw loose (missing)* “be slightly eccentric or mentally disturbed”¹.

German ethnic consciousness uses the vertical characteristic of a building with anthropomorphic motivation, localizing the mind in the head — the highest point of the human body. The person who is a little bit off the top can be characterized by phraseological units with literal components: “roof damage”: *j-d hat einen kleinen Dachschaden*; *bei j-m ist es unterm Dach nicht ganz richtig*; “mess in the attic”: *es ist bei jm nicht ganz richtig im Dachstübchen*; *es rappelt bei ihm im Oberstübchen*; “wrong under the hat”: *j-d ist nicht (ganz) richtig unter dem Hut*; “shattered tiles”: *bei j-m ist ein Dachziegel locker*². In English, the same transfer „head = mind → top floor/attic/loft“ is observed in phrases: *be weak in the upper storey (story)*, *be wrong in one’s garret* “be stupid or crazy”³.

Thus, artifact components in phraseological units are a traditional means of figurative representation of the intellectual characteristics of a person. It should be noted that in the background of interlingual parallels regarding the use of certain symbolic codes both cross-language similarities and differences in the interpretation of specific components of these codes are observed.

¹ Большой англо-русский фразеологический словарь: Около 20000 фразеологических единиц/[авт.-сост. А. В. Кунин]. – 6-е изд., исправл. – М.: Живой язык, – 2005. – 944 с.

² Німецько-український фразеологічний словник/[уклад. В. І. Гаврись, О. П. Пророченко]. – В 2 т. – К.: Радянська школа, – 1981. – Т. 1. – 416 с., – Т. 2. – 384 с.

³ Англо-український фразеологічний словник/[уклад. К. Т. Баранцев]. – 3-тє вид., стер. – К.: Т-во “Знання”, КОО, – 2006. – 1056 с.

*Tuhai Oleksandra Mykolaivna,
Borys Grinchenko Kyiv University,
Postgraduate, the Institute of Philology,
Lecturer of the Department of Law and International Relations
E-mail: o.tuhai@kubg.edu.ua*

Performative verbs as expression of volitional inducement in Early New Modern English

*Тугай Олександра Миколаївна,
Київський університет імені Б. Грінченка,
аспірант, Інститут філології,
викладач факультету права та міжнародних відносин
E-mail: o.tuhai@kubg.edu.ua*

Дієслова-перформативи як засіб вираження вольового спонукання в ранньомодерній англійській мові

Протягом багатьох століть англійська мова зазнавала мовних змін на всіх рівнях її структури. У різних періодах її розвитку парадигми відбувалися зрушення, що зумовили її сучасний типологічний профіль. Ранньомодерній англійській мові (1500–1700 рр.) має низку рис, що відрізняє його від сучасного стану мови¹.

Зазначимо, що дієслова ранньомодерній англійської мови з перформативною волітивною функцією, тобто такі, які реалізовані в реченневих конструкціях певних мовленнєвих ситуацій волевиявлення суб'єкта та спонукання до дії мають свої особливі граматичні та семантичні відмінності щодо вживання цих дієслів в сучасній англійській мові. Принагідно нагадаймо, що дія, яка називається перформативним дієсловом у певному мовленнєвому акті обов'язково повинна бути виконана мовцем, а речення, в якому реалізується це дієслово, називається перформативним². В сучасній англістиці перформативні дієслова та перформативні висловлення були об'єктом вивчення багатьох мовознавців – Дж. Л. Остін, Дж. Р. Серль, Ю. Д. Апресян, Д. Вандервекен, Г. Г. Дрінко, Л. В. Колобкова, О. В. Падучева, Н. О. Савельєва.

Актуальність дослідження зумовлена зростаючим інтересом сучасних мовознавців до вивчення різних засобів вираження вольового спонукання, зокрема перформативних дієслів в реченневих конструкціях ранньомодерній англійської мови.

¹ Nevalainen T. An Introduction to Early Modern English / T. Nevalainen. – Edinburgh: Edinburgh University Press, – 2006. – P. 1–3.

² Остин Дж. Слово как действие: Пер. с англ. // Новое в зарубежной лингвистике. Выпуск 17. Теория речевых актов. – 1986. – С. 56, 90.

Зауважимо, що дієслова волевиявлення в перформативних реченнях як засіб спонукання до дії були об'єктом досліджень вітчизняних та зарубіжних мовознавців переважно в сучасній англістиці. В історичному дослідженні англійських дієслів вольової дії особливий інтерес становлять саме дієслова-перформативи з огляду на процеси реграматизації та на зрушення в семантиці дієслів волевиявлення в цей період розвитку англійської мови.

Метою нашої розвідки є окреслення перформативних дієслів із волітивною семантикою та визначення їхньої реалізації в пам'ятках ранньоновоанглійського періоду. Для висвітлення шляхів реалізації дієслів-перформативів прояву вольової дії суб'єкта в реченневих конструкціях в ранньоновоанглійській мові в якості матеріалу було обрано твори У. Шекспіра, а саме його хроніки, комедії, трагедії.

Розглянемо різні засоби вираження волевиявлення в дослідженнях українських та зарубіжних мовознавців та приклади реалізації дієслів-перформативів в творах ранньоновоанглійського періоду.

Так, Н. О. Савельєва виділяє наступні засоби вираження деонтичної модальності, що визначена волею (волевиявлення дозволу, заборони, обов'язковості): **модальні дієслова** (*must, should, shall, may, will*); **дієслова модальної природи** на зразок *allow* “дозволяти”, *require* “вимагати”, *authorize* “доручати, санкціонувати”; **предикати волевиявлення**, як, наприклад, *order* “наказувати”, *charge* “зобов'язувати”, *entitle* “давати назву, давати право”; **дієслівно-іменні перифрази**, компонентами яких є імена на позначення актів волевиявлення на кшталт *give order* “наказувати, віддавати накази”, *have care* “піклуватися, слідкувати”, *take heed* “піклуватися, дбати, стерегтися”, *take order* “наказувати, зобов'язувати”¹. Значені модальні дієслова, предикати модальної природи, пропозиційні дієслова та дієслівно-іменні перифрази містять дієслівні семантичні лексеми волевиявлення із диференційними семами “наказувати”, “зобов'язувати”, “дозволяти”, “доручати”, “санкціонувати”, “вимагати” тощо, які слугують засобом вираження деонтичної модальності волі суб'єкта, а саме волевиявлення дозволу, заборони, обов'язковості як прояв власної волі та спонукання до дії.

Слід зазначити, що не всі засоби вираження волевиявлення реалізуються в значенні власного вольового спонукання до дії. Ми спробуємо припустити, що саме прояв власного волевиявлення адресанта експлікується в реченневих конструкціях за допомогою дієслів-перформативів, а саме дієслів модальної природи та пропозиційних предикатів вольової дії мовця.

Ми погоджуємося з Г. Г. Дрінко, яка в своїх дослідженнях спонукальних конструкцій англійської та української мов виокремлює групу спонукальних кон-

¹ Савельєва Н. О. Засоби вираження деонтичної модальності в ранньоновоанглійській мові (на матеріалі творів У. Шекспіра): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 „Германські мови” / Н. О. Савельєва. – К., – 2010. – С. 12–13.

струкцій з перформативними англійськими дієсловами різних відтінків модальних значень волевиявлення (команди, наказу (розпорядження), вимоги, дозволу, заборони, прохання (благання), поради, пропозиції, застереження, погрози), які “чітко й однозначно виражають спонукальність”. Дослідниця наголошує, що особливість перформативних речень полягає в тому, що вони не описують певну дію, а безпосередньо є цією дією. До складу перформативних речень входять конструкції з займенником (англ. I) та перформативне дієслово, однак можливі випадки еліпсису, коли займенник опущений. Ця група спонукальних конструкцій із перформативними дієсловами належить до монофункціональної групи з первинною функцією спонукування, тоді як спонукальні конструкції з модальними дієсловами розглядаються у відношенні до поліфункціональної групи, в якій вираження спонукування є вторинною функцією¹.

У ранньомовноанглійський період спостерігаємо такі дієслова прояву волі зі значенням наказовості, зобов'язування, заборони, прохання: *bid, beg, entreat, pray, persuade, command, charge, force, forbid* тощо, які в реченневих конструкціях з перформативною волітивною функцією приєднують акузатив з інфінітивом без частки *to*².

GRUMIO: “I say unto thee, I **bid thy master cut** out the gown” (SHAKSP., *The Taming of the Shrew*. IV, III, 127–128). DROMIO of Syracuse: “What means this jest? I **pray you, master, tell** me” (SHAKSP., *The Comedy of Errors*. II, II, 20). PETRUCHIO: “Sirrah Gromio, go to your mistress; Say, I **command her come** to me” (SHAKSP., *The Taming of the Shrew*. V, II, 94).

Українські та зарубіжні мовознавці С. В. Мясоедова, О. С. Шевчук, О. В. Падучева, Л. В. Колобкова вважають дієслова-перформативи засобом вираження спонукального значення та волевиявлення мовця. Так, досліджуючи питання спонукальної модальності та спираючись на результати наукових досліджень українських лінгвістів М. Ф. Косилової, М. У. Каранської та Н. І. Швидкої в розробці спонукальності як лексико-синтаксичної категорії, український філолог С. В. Мясоедова провела дослідження щодо класифікації різноманітних відтінків спонукального значення та визначила різновиди прояву волі, які можна віднести також до відтінків модального значення волевиявлення: *порада, прохання, запрошення, дозвіл, вимога, розпорядження, наказ, застереження, заборона, заклик, благання, пропозиція, рекомендація*. Ці різновиди прояву волі суб'єкта експлікуються в англійській мові різними засобами формального вираження волевиявлення та спонукальності, а саме — імперативними конструкціями, модальними дієсловами,

¹ Дрінко Г. Г. Спонукальні конструкції в англійській та українській мовах: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.17 / Г. Г. Дрінко. – Донецьк, – 2005. – С. 9–10.

² Maetzner E. *An English grammar: methodical, analytical, and historical*. – Volume III / By Professor Maetzner. – London: J. Murray. Boston: Roberts, Brothers, – 1874. – P. 9.

пропозиційними предикатами, перформативними дієсловами волевиявлення, дієсловами модальної природи¹.

У ранньоновоанглійській мові ми виокремлюємо такі перформативні, пропозиційні та дієслова модальної природи, що виражають рішучість волі або наміру: *seek, wish, intend, try, venture, regret, bear, resolve, ask, demand, threaten, promise, refuse, vouchsafe*. Вони виражають емоцію направлену на об'єкт і в перформативному висловленні приєднують інфінітив із часткою *to*².

KING: "Was never subject long'd to be a king, As I do long and wish to be a subject" (SHAKSP., II King Henry VI. IV, IX, 5–6). ANNE BULLEN: "Beseech your lordship, Vouchsafe to speak my thanks (SHAKSP., King Henry VIII. II, III, 70–71).

Ми погоджуємося з думкою О. С. Шевчука, який також виокремлює різні відтінки волевиявлення (благання, заборону, заклик, наказ, прохання тощо) та зазначає, що вони часто виражаються формою 1 особи дієслів теперішнього часу, таких, як *бажати, хотіти, благати, забороняти, закликати* тощо³.

О. В. Падучева наголошує на тому, що висловлення без експліцитного перформативу часто мають неоднозначну іллокутивну функцію. Правильне розуміння іллокутивної функції висловлення іноді майже в невовимий спосіб визначається ситуацією⁴.

Слід зазначити, що в ранньоновоанглійській мові після дієслів прояву волі вже більш частіше ми спостерігаємо вживання не просто інфінітива, а додавання до дієслова предиката об'єкта особи або речі, на яку направлена дія, які в цьому випадку виступають та розглядаються як суб'єкт дії або дієслова предиката. В граматичному аспекті ця конструкція називається акузатив з інфінітивом і спостерігається в наступних дієсловах прояву волі, бажання, наказу, дозволу, рішучості, зобов'язування тощо: *wish, command, order, dictate, ask, require, appoint, want, permit, suffer, apprehend, pray, beseech, entreat, charge, advise, counsel, implore, instigate, compel, constrain, induce, motion, invite, tempt, urge, incline, encourage, accustom, enable*⁵.

¹ Мясоедова С. В. Проблема визначення відтінків спонукального значення у сучасних лінгвістичних дослідженнях / Мясоедова С. В. // Naukowa mysl informacyjnej powieki – 2013: materialy IX Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji. – Przemysl: Nauka i Studia. – Vol. 16: Filologiczne nauki. – P. 5.

² Maetznr E. An English grammar: methodical, analytical, and historical. – Volume III / By Professor Maetznr. – London: J. Murray. Boston: Roberts, Brothers, – 1874. – P. 23.

³ Шевчук О. С. Семантичні можливості граматичних форм способу дієслова в сучасній українській літературній мові // Семантика і функції граматичних структур (Збірник наук. праць). – К.: Донецький ун-т, – 1991. – С. 40.

⁴ Падучева Е. В. Актуализация предложения в составе речевого акта // Формальное представление лингвистической информации. – Новосибирск: ВЦ СО АН СССР, – 1982. – С. 45.

⁵ Maetznr E. An English grammar: methodical, analytical, and historical. – Volume III / By Professor Maetznr. – London: J. Murray. Boston: Roberts, Brothers, – 1874. – P. 23.

PRINCE: “**I want more uncles here to welcome me**” (SHAKSP., King Richard III. III, I, 5–6). SIR ANDREW: “‘Tis not the first time **I have constrained one to call me knave**” (SHAKSP., Twelfth Night. II, III, 71–72).

Д. Вандервекен в своїй книзі “Значення та мовленнєві акти” проводить семантичний аналіз англійських дієслів мовленнєвих актів (*speech act verbs*) та зазначає несумісність функцій англійських перформативних речень враховуючи певні значення та іллокутивну силу їх головних перформативних дієслів у висловленні. Виокремлюючи близько трьохсот дієслів мовленнєвих актів у п’ять типів перформативів згідно з вченням про мовленнєві акти Дж. Серля (асертиви, комісиви, директиви, декларативи та експресиви), мовознавець акцентує увагу на розріненні дієслів мовленнєвих актів (**speech act verbs**) та перформативних дієслів (**performative verbs**) в залежності від їхньої іллокутивної функції та наміру мовця. Так, дієслова мовленнєвого акту (*order, promise, accuse, blame*), які вказують на іллокутивну силу висловлення, не можуть використовуватися перформативно. Тоді як багато перформативних дієслів (*state, assert, swear, allow*) не позначають іллокутивну силу висловлення, а визначають іллокутивний акт висловлення в реченні¹.

Суголосним є твердження Л. В. Колобкової, яка вважає, що “будь-яке висловлення-волевиявлення перформативне, оскільки вимовляння (написання) його мовцем рівнозначно однократному акту прояву волі і, як наслідок, “перформативна формула” може бути застосована до будь-яких за обсягом висловлень, цілісність яких визначається їхньою функціональною завершеністю — репрезентацією волі в процесі комунікації. Специфіка вищо-часового значення перформативних висловлень полягає в тому, що воно “є і точковим, і процесуальним одночасно”².

Таким чином, доходимо висновку, що дієслова-перформативи з волітивною семантикою — дієслова модальної природи, предикати пропозиційної настанови — спостерігаються в ранньоновоанглійській мові в реченневих конструкціях з перформативною первинною функцією волевиявлення, об’єднані модальними значеннями волевиявлення з відгінками поради, прохання, запрошення, дозволу, вимоги, розпорядження, наказу, застереження, заборони, заклику, благання, пропозиції, рекомендації, приєднують в граматичному аспекті інфінітив з часткою або без частки *to* або об’єкт/акузатив з інфінітивом, — та слугують одним із засобів вираження власного волевиявлення і вольового спонукання суб’єкта до дії щодо реальності/ірреальності дійсності або ситуації.

¹ Vanderveken D. Meaning and speech acts. – Volume I. Principles of language use / D. Vanderveken. – New York: Cambridge University Press, – 2009. – P. 166–219.

² Колобкова Л. В. Средства выражения модального значения волеизъявления в русском языке XVII – начала XVIII веков : автореферат дис. ... кандидата филологических наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / Л. В. Колобкова. – Тверь, – 1995. – С. 8.

*Shiukashvili Tamar,
Doctor of Philology,
Iakob Gogebashvili Telavi State University, Georgia
Garibashvili Manana,
Doctor of Pedagogy, Professor,
Iakob Gogebashvili Telavi State University, Georgia
E-mail: iashiukashvili@yandex.ru*

Contrastive analysis of somatic idioms “Heart” and “Head” in Georgian and English folk tales (according to the Georgian and English language materials)

Introduction

Idioms represent a significant part of language and influence its potential and contribute to the cultural heritage. The idioms — an essential and extremely dedicated language components, the most striking, unique, unusual, culturally significant and nationally specific, able to express not only the features of the language, but its speakers attitude, mindset, mentality, national character and thinking style¹.

No doubt that the idioms give our speech the brightness, originality and national character, which distinguishes the languages from each other. However, when talking about national identity, we cannot ignore the fact that idioms are present in all languages and are a universal feature².

Greek word soma — means the body. This term was introduced by zoologist Weismann. The vocabulary of somatic rose by linguists in XX–XXI century.

In Somatic Idioms Revisited, Čermák (1998: 110) emphasizes the arbitrary relationship between the parts of the body that constitute phraseologisms, since the human body is the same for everyone and it is in itself is segmented into parts, this leaves very little room for linguistic variation³.

As noted by Juriy Karaulov, “You cannot learn a language in itself, without going beyond it, without resorting to its creator – to the person and particular linguistic identity”⁴.

¹ URL: <https://www.scribd.com/doc/115486435/Contrastive-analysis-of-idioms-expressing-body-parts-in-the-English-Kyrgyz-and-Russian-languages>.

² URL: <https://www.scribd.com/doc/115486435/Contrastive-analysis-of-idioms-expressing-body-parts-in-the-English-Kyrgyz-and-Russian-languages>.

³ Čermák F. ‘Somatic Idioms revisited.’ In W. Eismann (ed.), *EUROPHRAS 95 – Europäische Phraseologie im Vergleich: Gemeinsames Erbe – 1998, und kulturelle Vielfalt*. Bochum: Universitätsverlag Dr. N. Brockmeyer (= Studien zur Phraseologie und Parömiologie, 15), – 109–119.

⁴ Кунин А. В. Фразеология современного английского языка / А. В. Кунин – Москва: Международные отношения, – 1972. – 288 с. – P. 78.

With the development of language and linguistics the interest is deepening and acquiring to a new content to the vocabulary of somatic as language universals. It is included in the new scientific and theoretical research in orbit¹.

Object of research

We have studied different kinds of texts of Georgian and English folk tales. We have selected the Georgian folk tales as the object of research — the publishing house “Nakaduli”, Tbilisi 1976 year and the English folk tales collected by Joseph Jacobs².

Aim of research

Our research aim is to study semantic features of somatic idioms in Georgian and English folk tales and to analyze contrastive typology with the study of two different languages.

Basic idea

The Georgian and English idioms of folk tales are very rich and diverse in form and semantics. On the bases of the research of idiomatic expressions of components in Georgian and English folk tales there are large numbers of somatic idioms, i. e. of idioms which nominal component is connected to the human body.

The contrastive study of somatic idioms of folk tales in English and Georgian languages did not consider till nowadays. The interest to the idioms which consists of “body parts” i. e. somatic component, is usually understood as the phraseology, leading or dependent components is the word denoting not only outer physical form of human organisms (head, hand, foot) but the element of heart vascular, the nervous and other systems (blood, heart) and so on. These kinds of phraseologisms have a big advantage, because they are very communicative, very important and frequently used elements of phraseology. These phraseologisms appear spontaneously and independently from each other in different periods and in different languages. They shared a common foundation of human physical and psychological characteristics, the development of the General Terms and Conditions³.

Somatic idioms provoke the interest among the researchers of linguists. Estonian scholar F. Vack was the first who introduced the term “**somatic**” to linguistics. The term “**phraseological somatism**” was firstly used by E. M. Mordkovich, who applied it to the Russian language in his article “Semantic — thematical groups of somatic phraseologisms”⁴.

¹ Аслановна Б. З. Соматизмы в разносистемных языках: семантико-словообразовательный и лингвокультурологический аспекты – автореферат диссертации по филологии – 2006.

² URL: <http://www.surlalunefairytales.com/authors/jacobs.html>

³ Rusadze I. Somatic idioms in linguacultural aspects (based on the English and Georgian materials) – Kutaisi, – 2010.

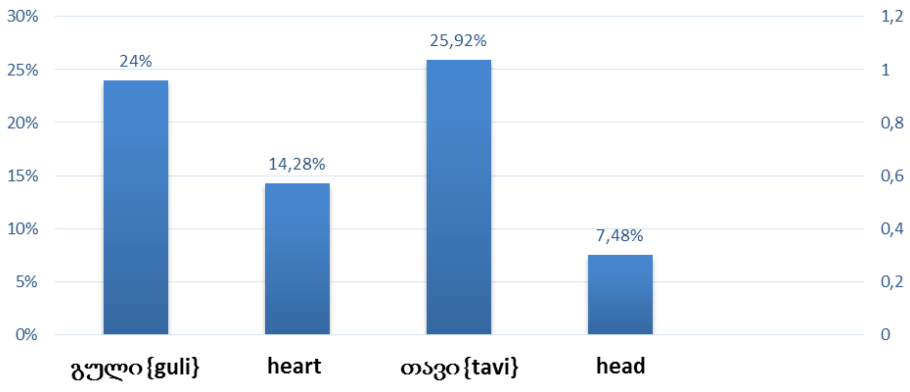
⁴ Pak N. S. Obrazovanie somaticheskikh glagolov v russkom I английском yazykakh // Vestnik KazNU. Seriya philologicheskaya. – 2001. – No. 45. – 241p.

The same opinion was supported by English scholar Logan Smith, who pointed out the enormous number of phraseological units consisting of body parts in English language and, thus, enrich and make English language more figurative¹.

The performances of two different cultures English and Georgian on myths, customs, habits, behaviors, rituals in folk tales are described with the somatic idioms and phraseological units, which are always, reflect the views of the people and the epochal ideology. Folk tales idiomatic expressions contain the names of the most parts of human bodies. It is often found in the somatic units in folk tales such as: heart, head, eye, foot, hand, ear and mouth.

In our work we studied and analyzed phraseologisms, which describe various human feelings, mental states, thoughts, behavior, appearance or character of its features, and etc. In our article, we represent only the somatic idioms the **“heart”** – “გული” {guli} and **“head”** – “თავი” {tavi} of the studied and their comparative analysis of the Georgian and English folk tales, because they are the most somatic elements in both languages of folk tale.

After contrastive analyzing we come to the next conclusion that the most used idioms with somatic components body parts such as “heart” and “head” in English and Georgian folk tales.

This is the typical percentage of somatic idioms in folk tales that our research was confirmed. In Georgian folk tales the somatic idioms of heart revealed – 24%, but in English folk tales there were 14.28% somatic idioms of heart. As for somatic idioms of “head” in Georgian folk tales revealed 25.92%, whereas in English it consists of – 8%.

First we examined somatic idioms of heart in Georgian and English folk tales. The word **“heart”**– “გული” {guli} in English and Georgian folk tales associate with emotions, feelings, kindness and love. The somatism **“heart – გული”**{guli} used to

¹ Logan P. Smit. Phraseologiya angliiskogo yazyka. – M.: УчПедГИЗ, – 1959. – 206 p.

symbolize as approval fascinate, sense, encourage, love, confidence, offense pain and grief in Georgian and English folk tales, which is showed in the form of schedule below.

Parts of the body, playing a symbolic role in folk tales, act as a sample of certain qualities that reflect the part of culture of Georgian and English language in folk tales.

Table 1.

Sincerity გულწრფელობა {gulsrpeloba}	Sadness სევდა/მწუხარება {sevda/mtsuxareba}	Senses/feelings განცდა {gancda}	Love სიყვარული {siyvaruli}
With all one's heart – (სულით და გულით) {sulit da gulit}	aching heart (მწუხარება, სევდა, ნაღველი) {mtsuxareba, sevda, nagveli}	move smb's heart (გულის აძგრება) {gulis adzgereba}	lose one's heart to smb (გული მისდის ვინმეზე) {guli misdis vinmeze}
to one's heart's content (რაც გაგიხარდეს სული და გული) {rac gagixardes sulo da gulo}	Take heart (გული გაიმაგრე; გულს ნუ გაიტეხ) {guli gaimagre; guls nu gaitex}	harden one's heart (გულის გაქვავება ვინმეს მიმართ) {gulis gaqvaveba vinmes mimart}	set one's heart on – strongly desire something (სწრაფვა, ლტოლვა, გულით ნდომა) {stsrafva, ltolva, gulit ndoma}
from one's heart – (გულწრფელად, გულით) {gulwrfelad, gulit}	with a heavy heart – დამძიმებული გულით {damdzimebuli gulit}		give one's heart to smb (გულის მიცემა) {gulis micema}
	out the heart (ცუდ გუნებაზე) {cud gunebaze}		

Contrastive research of the somatic elements and their connection to the somatic idioms find out the complete meaning of structural-semantic equivalents between the two somatic idioms “heart” and “head” in Georgian and English languages. This implies that the phraseological units have the similar meaning.

For example, in English folk tales the somatic idioms “**to lose one's head**” denotes to behave irrationally or to lose one's self-control, especially in a distressing situation. In Georgian folk tales we have the equivalents which coincide with English somatic idioms of folk tales by their meaning — “თავს კარგავს” {tavs kargavs}, “თავი დაკარგა” {tavi dakarga}. Consider next example: “**to break somebody's heart**”, that denotes disappointed, upset someone greatly absolutely coincide with Georgian equivalents – “გულის გატეხვა” {gulis gatexva} which identify by its

semantic meaning, components and figurativeness. As for the next English somatic idiom **“to come to a head”** means something comes into your head you think or remember something, completely coincide with Georgian idiom “თავში მოუვიდა” {tavshi mouvida}. And at last somatic idiom **“from head to foot”** explain as over the whole length of one’s body or in every part of one’s being, nature, character. In Georgian folk tales it is the completely equivalent of English somatic idioms of **“from head to foot”** – “თავიდან ფეხებამდე” – {tavidan pexebamde}. There are some examples of English folk tales with the uses of above discussed somatic idioms.

1. “At last she sat down and cried as if her **heart would break**”¹.
2. “The plan that has **come into your head** is not bad,” said the miller”².
3. “She kissed last night, or **lose his head**”³.
4. “He will become marble **from head to feet**”⁴.

The research of both Georgian and English folk tales we meet such kind of somatic idioms related to the somatism “heart” which can express by cognitive metaphor. Cognitive metaphor is created the metaphorical perception of the events.

The cognitive framework developed mostly by American Scientifics Lakoff (1987) and Johnson (1980) and the concept of cognitive metaphor they inculcated in linguistic literature in 1980. The separate metaphorical expressions often represent a large, cognitive metaphor forms in language by the Layoff’s and Johnson’s observed, which can’t be mentioned in the language itself, but it is the nation’s consciousness, and finds expression in the language of individual expressions, the words and the form of phraseology⁵.

As the somatism “heart” is the expression of feelings at any language, and especially the language of the folk tales, it is possible to say that the somatism “heart” of the system gives us the confirmation of the existence of cognitive metaphor in two different languages. For example:

- **“to give one’s heart to smb”** — “გულის მიცემა” {gulis micema}
- **“Take heart”** — “გულის გამაგრება” {gulis gamagreba}
- **“Break smb’s heart”** — “გულის გატეხვა” {gulis gatexva}
- **“Move smb’s heart”** — “გულის აძგერება” {gulis adzgereba}
- **“lose one’s heart to smb”** — “გულში ჩავარდნა” {gulshi chavardna}

It is interesting and simultaneously important the fact that in folk tales separate out heart-related idioms, where the two components of somatic are concentrated.

¹ URL: <http://www.surlalunefairytales.com/authors/jacobs/english/wellworldsend.html>

² URL: <http://www.sacred-texts.com/neu/celt/cft/cft08.htm>

³ URL: <http://www.authorama.com/english-fairy-tales-21.html>

⁴ URL: <http://www.surlalunefairytales.com/authors/european/johnthetrue.html>

⁵ Kirvalidze N. Political discourse and cognitive metaphors. International scientific journal “Inteleqti”, – 2009, – 3 (35).

They are “heart” – “გული” {guli} and “hand” — “ხელი” {xeli}. Let’s consider it an example. In Georgian folk tales we precisely meet somatic idioms with the uses of somatic elements — “გულზე ხელ (ებ)ის დაკრეფა” {**gulze xelebis dakrepa**}, which denotes “with open arms” (sit (be) idle) in English. According to the Georgian dictionary of idiomatic expression A. Oniani explains that it is inactivity, laziness and being idly¹. Let’s see an example of Georgian folk tales. “იყიდეს კუბო და ტინიხიდელი გულხელდაკრეფილი ჩაწვა შიგ” {iyides kubo da Tinixideli gulxeldakrepili chawva shig}² “They bought a coffin and “Tinixideli” lay down with open arms”.

In English folk tales we also find out somatic idioms, which include two components such as: “heart” and “mouth”. For example: **“one’s heart is in one’s mouth”**.

According to Collins English Dictionary of Idioms³, it means that “you feel extremely anxious or nervous, because you think something unpleasant or unfortunate may be about to happen”.

As for the translating process of the idioms from English into Georgian language, it occurs to lose of two components of somatic elements in adequate translation. There was replaced somatic element of “tongue”, which is closely related element of mouth. Let’s see the example of English folk tales:

“Fin, in the meantime, had gone into the cradle, where he lay very quietly, **his heart at his mouth** with delight that Cucullin was about to take his departure”⁴.

Such somatic idiom is very rare in the English folk tales.

The somatic idioms with two components often find out some cases in folk tales when we have two somatic components in Georgian folk tales and only one in English. For example:

In English this is **“with all one’s hearts”**. According to English idioms dictionary it means very sincerely⁵.

In Georgian “სულით და გულით” {sulit da gunit}; Another example in English is **“to one’s heart’s content”**. According to Collins (1819) explain as much as one wishes⁶.

In Georgian “რაც გაგიხარდეს სულს და გულს” {rac gagixardes sulio da gulo}.

As we can see in the examples of English include only one somatism and it is “heart”, but in Georgian examples include two somatisms. They are “soul” and “heart”.

¹ Oniani A., Georgian Idioms. – Tbilisi. – 1988.

² Georgian folk tales, “Nakaduli”, – Tbilisi, – 1976. – 209.

³ Collins C. Cobuild Dictionary of idioms Harper Collins publishers LTD. – 1995

⁴ URL: <http://www.surlalunefairytales.com/authors/jacobs/celtic/legendknockmany.html>

⁵ URL: <http://www.slideshare.net/RalphPilkington/englishidioms>

⁶ URL: <http://www.collinsdictionary.com>

In addition, somatic idioms “with all one’s hearts” — “სულით და გულით” {sulit da gult} have the synonymous relation to each other that is clearly seems in somatic idioms of Georgian and English folk tales.

For example:

- “With all my heart, it's getting late, let us be jogging”¹.
- “They ate and drank to their heart’s content”².

Next in frequency is followed somatism by “**head**” in Georgian and English folk tales.

“**Head** – თავი” {tavi} controls the thought and mind in Georgian and English folk tales.

In this regard, it follows the main connotative meanings of somatism in folk tales, it stands for intelligence and their absence: in English “**over one’s head**”, “**put it one’s head**”. In Georgian “თავი აღარ აქვს (რისამე)” {tavi agara aqvs (risame)}.

In English and Georgian folk tales the next connotative meaning of somatic idiom is “**to lose one’s head**” – “თავის ჩაქინდვრა” {tavis chaqindvra}, “ჩაღუნვა” {chagunva}, “თავის დაკარგვა” {tavis dakargva}. They express the ability of concentration and will in folk tales.

Additional differential meaning brought in the advantage of SEMA which is included in this notion. For example in Georgian it is “თავის დაჭერა” {tavis dachera}. In English it means worthiness. Such kinds of somatic idioms which are related to the somatism “head” with differential meaning have not been confirmed in English folk tales.

In English folk tales there are often used such kinds of somatic idioms which have associated with somatism “head” and they contain with two somatic elements. For example: **from head to foot**.

1. The slightest stumble and they would fall, and be wetted **from head to foot**³.

2. She went away on and on till she came to a fen, and there she gathered a lot of rushes and made them into a kind of a sort of a cloak with a hood, to cover her **from head to foot**⁴.

The somatic idioms are the main feature for Georgian and English folk tales. After considering somatic idioms it is apparent that the same emotions can be given as the same somatic components in the Georgian and English folk tales.

For example: **1. Break one’s heart** – გულის გასკდომა {gulis gaskdoma}; გულის გატეხვა {gulis gatexva}; **2. Set one’s heart on** – გულში ჩავარდნა {gulshi chavardna}. For example: 1. “At last she sat down and cried as if her **heart**

¹ URL: <http://www.surlalunefairytales.com/authors/jacobs/celtic/jackcomrades.html>

² URL: <http://www.surlalunefairytales.com/authors/jacobs/european/beautybeast.html>

³ URL: <http://www.surlalunefairytales.com/authors/jacobs/indian/whyfishlaughed.html>

⁴ URL: <http://www.surlalunefairytales.com/authors/jacobs/english/caporushes.html>

would break” (The Well of the World’s End). 2. “He had many a time **set his heart on the fine cattle**”¹ and etc.

Conclusion

After contrastive studying was revealed that the most number of somatic idioms of English and Georgian folk tales. In Georgian folk tales the somatic idioms of heart revealed – 24%, but in English folk tales there were 14.28% somatic idioms of heart. As for somatic idioms of “head” in Georgian folk tales revealed 25.92%, whereas in English it consists of – 8%. It has been revealed the universal characteristics of the somatic idioms and the existence of cognitive metaphor.

¹ URL: <http://www.surlalunefairytales.com/authors/jacobs/moreceltic/storymcandrew.html>

Section 2. Literature

*Yermolenko Alina Eduardovna,
«Lugansk national University named after Taras Shevchenko»,
postgraduate student, second year
E-mail: alina5494@gmail.com*

Dominant existential worldview the poet political prisoner (based on the book by Ivan Savich «Through the polar turns»)

*Єрмоленко Аліна Едуардівна,
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
аспірантка другого року навчання
E-mail: alina5494@gmail.com*

Домінанти екзистенційного світобачення поета-політв'язня (на матеріалі збірки Івана Савича «Крізь полярні завої»)

Специфіка і особливості дослідження історії і літератури рідного краю в сучасних умовах потребують переосмислення і належного поцінування. Тема екзистенції у ліриці митця сьогодні є явищем цілком закономірним, адже авторський міф про життя — це поняття багатоаспектне: погляд у минуле, аналіз подій, вражень, спосіб розгляду суспільних ідей, новин сучасності під кутом зору минулого, звернення до минулого для виявлення в ньому зародків тих тенденцій, що властиві сучасності, погляд на прогресивні соціальні ідеали як на такі, що вже існували. У ході складних і неоднозначних процесів демократизації суспільства стало можливим аналітично-критичне й художнє осмислення сфальсифікованих або замовчуваних фактів історії України. До таких явищ належить творчість Івана Савича, поета Луганщини, неабиякого перекладача, автора чудових оповідань-спогадів, відомого українського митця другої половини ХХ-го століття.

Окремі риси еволюції стильової майстерності автора, його художнього світу, віршового інструментарію, творчі здобутки і втрати було висвітлено у розвідках

І. Мірошніченко¹, О. Неживого², Т. Пінчук³. Однак на сьогодні практично немає літературознавчих досліджень, спрямованих на науковий аналіз особливостей поезики лірики Івана Савича, тому актуальним, на наш погляд, є заявлена тема.

Оскільки екзистенціалізм, або «філософія існування», що виникла на початку ХХ ст., у період занепаду традиційних гуманістичних цінностей, як філософська відповідь на пошуки виходу з глобальної духовної і соціальної кризи, що охопила західне суспільство, сформувалася як одна з найбільш особистісно орієнтованих філософських течій, то мета нашої розвідки — розкрити та розтлумачити домінанти екзистенційного світобачення у в'язничній ліриці Івана Савича на матеріалі збірки «Крізь полярні завої».

Екзистенціалізм у літературі (лат. *existentia* — існування) — течія, що виникла після Першої світової війни, сформувалася в 30–40-ві рр., найбільшого розвитку досягла в 50–60-ті рр. ХХ ст. Джерела її містилися у працях німецького мислителя ХІХ ст. С. К'єркегора, який вперше сформулював антитезу «екзистенції» та «системи» (гегелівського панлогізму). Сформувалася в працях німецьких (М. Хайдеггер, 1889–1976; К. Ясперс, 1883–1969) та французьких (А. Камю, 1913–1960; Ж.-П. Сартр» 1905–1980) філософів та письменників. Як система екзистенціалізм внутрішньо неоднорідний, його основою є ідеї феноменолога Е. Гуссерля (1859–1938) і екзистенціаліста М. Хайдеггера, М. Хайдеггер вбачав — єдиним джерелом художнього твору самого митця. Письменник, на його думку, у своєму творі виражає тільки себе, а не об'єктивну реальність. Створена ним дійсність стоїть над часом та суспільством, бо розкриває таємницю буття взагалі. «Мистецтво не можна аналізувати, інтерпретувати, його потрібно тільки переживати, бо це — символ. Правда, яку несе твір, завжди суб'єктивна та індивідуальна, бо реальність піддається в художньому творі «запереченню», вона «переборюється», підтверджуючи активність свідомого й підсвідомого у митця»⁴.

З цим пов'язане особливе зацікавлення екзистенціалізмом в історико-філософській літературі, у численних публікаціях досліджено різноманітні аспекти його феномену. Спільний лейтмотив цих розвідок — констатація того, що покоління інтелігенції, яке пережило Першу світову війну та прихід до влади фашизму,

¹ Мірошніченко І. Іван Савич (Лук'яненко) Життя та творчість. – Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», – 2012. – 88 с.

² Неживий О. Нелегка доля поета / О. Неживий // Жайвори над Луганщиною: Літературні портрети членів Луганської обласної організації Національної спілки письменників України. Частина І. – Луганськ: Світлиця, – 2004. – С. 84–87.

³ Пінчук Т. С. Витоки екзистенційної художності поезії Івана Савича періоду ув'язнення. Режим доступу: URL: <http://bo0k.net/index.php>

⁴ Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Терамка. – К.: ВЦ «Академія», – 2007. – 752 с.

ця філософія зацікавила насамперед тим, що зосереджувала увагу на кризових ситуаціях у житті людини і людства, пробувала проаналізувати людину в умовах складних історичних випробувань.

Письменники прагнуть збагнути справжні причини трагічної невлаштованості людського життя. На-перше місце вони висувають категорії абсурду буття, страху, відчаю, самотності, страждання, смерті. Найчастіше письменники-екзистенціалісти застосовують прийом розповіді від першої особи, що передає злиття наратора-споглядача і того, за ким споглядають.

У 1989 році у видавництві «Радянський письменник» побачив світ книгу табірних віршів Івана Савича, які позначені точним, містким лаконізмом, виразністю змісту і форми. «Моя книжечка «Крізь полярні завої» цілком автобіографічна, домислів тут нема», — згадував автор¹. Вона викликала надзвичайно жвавий та схвальний відгук.

«Це твоя, мабуть, найкраща збірка», — відгукнувся Леонід Новиченко.

«Книжка ваша — це не лише явище в українській поезії, а й документ великої історичної сили», — писав Віктор Соколов.

«Мені здається, ви збагатили українську поезію неповторним і дуже драматичним досвідом. Принаймні я досі ні в кого не зустрічав у такій достовірності відтворену полярну ніч, холод самотності», — зазначив Олесь Гончар.

Абрам Кацнельсон уклав свої враження від книжки в одне речення: «Ці твої вірші писані кров'ю».

«Книжку вже перечитала і продумала. Скільки-то треба мати в серці добра, лагідності і віри, щоб не занепасти і не ожесточитись серцем», — пише в листі К. Фролова.

А друг і колега Валентин Лагода написав коротенький вірш: «Відкрив ти людям серця рани,/Твій біль всього мене трясє./Дивуюсь я — як ти, Іване,/Міг пережити це усе»².

Ця збірка спровокована трагічним життєвим досвідом автора. 9 лютого 1948 року Іван Савич був заарештований і засуджений до 25 років сталінських таборів, потім вирок переглянули і термін ув'язнення скоротили до 10 років. У роки перебування в інтинських таборах ГУЛАГу поезія замінила Івану Савичу щоденник. Незважаючи на суворий, іноді аж надто жорстокий досвід, винесений поетом з фронту, з гітлерівських і сталінських таборів, його вірші перейняті органічною добротою, вірою в людину, світлістю почуттів. У них немає особливо вражаючих

¹ Неживий О. Нелегка доля поета / О. Неживий // Жайвори над Луганщиною: Літературні портрети членів Луганської обласної організації Національної спілки письменників України. Частина I. – Луганськ: Світлиця, – 2004. – С. 84–87.

² Мірошниченко І. Іван Савич (Лук'яненко) Життя та творчість. – Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», – 2012. – 88 с.

деталей, тяжких сцен, описів мерзенних знущань, але вони є в художньому і фактичному розумінні свідченням чесної і доброї людини, яку змусили довгі роки безвинно страждати, передають потворність і злочинність сталінщини. А разом з цим — силу людської, народної правди. Саме це показує характер поета і його власне світовідчуття, а не підказані режимом настанови. Симпатію читача викликають людяність, душевна відкритість і дружелюбність, що так яскраво виявлені в ліриці Івана Савича: «Загратований і задротований... / І шинельку солдатську зняли, й ордени / І бушлат арештантський, брудний, нумерований, / Прикрива мої шрами — печатки війни»¹.

Презентована автором лірика пройнята особистими переживаннями, мотивами самотності, відчаю, тривоги. Суворий клімат приполярної Півночі, снігові завої, суворі вітри, довгі полярні ночі та червоні, оранжеві, сині і білі хвилі створюють невольницьку картину, формують безнадію, життєву константу. Проте світоглядна концепція ліричного суб'єкта не викреслює з пам'яті дружину, сина. Наприклад, у вірші «Затамовуй глибоку тривогу» поет так згадує свої переживання: «Замело мені снігом дороги, / Може быть, назавжди, / Назавжди... / Де не стану — мете хуртовина, / Скрізь колючі вітри, як мечі, / І не кров, а гірка полонина / В моїм серці і вдень, і вночі, / Тож забудь і не жди, тільки сина / Забувать не учи, / Не учи!»².

В ув'язненого лірика болить серце за рідну ньеньку (узагальнений образ власної матері та Батьківщини), яка сумувала за своїм найменшим сином: «Моя старенька, люба моя мамо! / Коли б дорогу знала ти сюди, / Пішла б одна глибокими снігами / Шукать мої заметені сліди»³.

Оскільки в ув'язненні письменник рятував свою душу читанням літератури українських та російських класиків, його вірші насичені інтертекстними включеннями, алюзіями та ремінісценціями, творів Т. Шевченка, І.Франка, В. Сосюри, Остапа Вишні, О. Довженка, Б. Олійника.

Найбільшу моральну підтримку він отримував від своїх друзів-спів'язнів Олексія Каплера, Ярослава Смелякова, Олександра Гринька та інших. Серед в'язничних поезій Івана Савича є вірші, присвячені близьким йому друзям. Так, звертаючись до Ярослава Смелякова, він пише: «Смеляков Ярослав, Смеляков Ярослав! / Ні, не думав, не віддав я, ні, не гадав, / Що зустрінемось ми на етапній дорозі, / І ти снігом скрипучим при лютім морозі / Розітреш мені щоки, уже побілілі, / І побільшає сил мені в стомленім тілі»⁴.

¹ Савич І. С. Крізь полярні завої: Вірші / Передне слово Л. М. Новиченка. – К.: Рад. письменник, – 1989. – 62 с.

² Там само.

³ Там само.

⁴ Там само.

Страшну несправедливість беріївських таборів ГУЛАГу Іван Савич розділив з мільйонами таких же безвинних людей, які в роки війни не шкодували своєї крові в боях за Вітчизну, а потім були оголошені злочинцями. XX з'їзд КПРС засудив культ особи Сталіна та безпідставні політичні репресії 30–40-х років. У країні почався процес реабілітації засуджених. У 1956 році був звільнений і Іван Савич. Оскільки свобода не принесла довгоочікуваної радості, його поезія перейнята розчаруванням державною системою, якій було щиро віддано кращі роки життя, перед якою навіть війна не захистила своїх синів: «Не винен, товаришу любий, / Твоєму ув'язненню край. / Ось паспорт, як кажуть, у зуби / І гроші – й додому давай...»¹.

Поезія Івана Савича періоду ув'язнення позначена виразним екзистенційним спрямуванням, зосередженістю на складних проблемах буття людини, яка позбавлена волі, дослідженні глибинних, потаємних внутрішніх механізмів становлення особистості та її самопізнання. Тут знайшли відбиток духовний досвід письменника, індивідуальне авторське художнє мислення, мистецьке сприйняття і осмислення реалій навколишньої дійсності. В'язнична лірика Івана Савича являє собою по суті пострефлексивну стадію художнього вираження митцем екзистенційного досвіду, що відповідним чином визначає її мотивно-образну будову й характер дискурсивної манери². І хоч ці мотиви можна зустріти мало не в кожного з наших ліриків, у Івана Савича вони поетично доказові, бо зігріті щирими сердечними емоціями і дають відчутти смак джерел, які надихали письменника.

Отже, домінантами в'язничної лірики Івана Савича є мотиви зневіри, безпросвітності (вірші «От і все...», «Іронія долі», «Північне сяйво», «Одне і те ж, одне і те ж щодня», «Ми землю, промерзлу до самого краю», «Серце», «На етапі», «В безсонну ніч», «Після обшуку», «... Стомившись, набік пилу я кинув...»). Вони презентують картини лютого холоду і голоду, важку роботу і жорстокі знущання, муки полів'язня, фізичні і моральні. У цих віршах Івана Савича немає надмірної завуальованості чи загадковості, надуманості чи нагромодження незрозумілостей. Вірші відкриті і доступні для розуміння і тлумачення, без будь-якого прихованого змісту. Наприклад, у вірші «Північне сяйво» автор поетикально яскраво змальовує безмежну красу навколишньої природи: «Червоні, оранжеві, сині та білі/У небі ритмічно гойдаються хвилі./Здається, що сонце своєю рукою / Оздобило небо барвистою грою...»³. Вірш ніби просякнутий

¹ Савич І. С. Кризь полярні завої: Вірші / Переднє слово Л. М. Новиченка. – К.: Рад. письменник, – 1989. – 62 с.

² Пінчук Т. С. Витоки екзистенційної художності поезії Івана Савича періоду ув'язнення. Режим доступу: URL: <http://bo0k.net/index.php>

³ Савич І. С. Кризь полярні завої: Вірші / Переднє слово Л. М. Новиченка. – К.: Рад. письменник, – 1989. – 62 с.

теплими позитивними емоціями, які перекреслює мотив безпросвітності як протистояння величності краси і сірості, трагічності свого існування: «Прекрасні ви в сьайві нічнім, видноколи! / ... Бодай би мені вас не бачить ніколи. / Ну як цю красу мені серцем сприйняти, / Як бачиш її крізь залізнi квадрати?»¹.

Мотив надії культивують поезії «Я щоночі дивлюсь на тремтливую зорю», «У час, коли крапаі густі дощові», «Діти сонця», «На повний голос», «Сніг», «Подих з півдня», «Надії», «Повернення в Київ», «У рідній хаті». У вірші «Подих з Півдня» головною ідеєю є підняття духу та надії на краще. Поезія привертає увагу своєю простотою думки та високо піднятим настроєм. Автор запевняє: якщо вірити у добро навіть на межі зневіри, світ обов'язково зміниться на краще, і всі негаразди легше пережити, коли знайти у собі хоч краплю надії. Ліричний герой у далеких холодних таборах ніби відчуває тепло і підтримку дружини, друзів, рідного міста, які знаходяться далеко від нього, але все ж воскресають душу і обігривають серед снігів.

Серед віршів Івана Савича багато описових, здебільшого про інших людей, та присвят близьким авторові друзям, вони окреслюють мотиви віри, дружби, щирості в стосунках («Очі», «Матері», «Ти питаєш, що мені прислати», «З листів до дружини», «Прощання з Олексієм Каплером», «Смеляков Ярослав, Смеляков Ярослав!», «Щоб мої уже танучі сили», «Дві княгині»). Вірш «Прощання з Олексієм Каплером» написаний у формі послання. Поет звертається до побратима-в'язня Олексія Каплера, якого було звільнено раніше. Письменник висловлює щиру подяку за підтримку в нелегкі табірні часи і бажає другові подальших творчих успіхів. Ліричні рядки Савича переповнені сумом прощання і тривогою за майбутнє друга.

Решта поезій — це особисті рефлексії автора, які пройняті сірою самотністю і тугою (вірші «21-ше січня», «Мовчання», «Затамовуй глибоку тривогу», «У слово Шевченкове вірячи», «От і розвіялось в безвісті літо»). У тяжких умовах існування у автора трапляються моменти абсолютної безнадії, як у вірші «Затамовуй глибоку тривогу». Почуття самотності тут викликане ув'язненням та передуванням на засланні, далеко від рідної землі. Зневірений Іван Савич з розпачем і тугою ніби наказує дружині: «Не вслухайся в шумкі поїзди / І навстріч мені сина малого / Не винось, не очікуй, не жди...»². Автор уже втратив надію на справедливість і визволення, він не чекає кращого майбутнього і не сподівається вже повернутися додому: «... Замело мені снігом дороги, / Може быть, назавжди, / Назавжди... / Де не стану — мете хуртовина, / Скрізь колючі вітри, як мечі,

¹ Савич І. С. Крізь полярні завої: Вірші / Передне слово Л. М. Новиченка. – К.: Рад. письменник, – 1989. – 62 с.

² Там само.

/ І не кров, а гірка полонина / В моїм серці і вдень, і вночі, / Тож забудь і не жди,
тільки сина / Забувать не учи, / Не учи!»¹.

Концептуальний зміст екзистенційного авторського міфу свідчить, що це справді один із найбільш людиновимірних, особистісно орієнтованих напрямів сучасної філософської думки, який прагне пояснити сутність людини в нерозривній єдності з усіма структурами її екзистенції. Вагомим є гуманістичний потенціал екзистенціалізму, який незалежно від свого релігійного чи атеїстичного контексту утверджує людину як самодостатню особистість². Руйнація світоглядних позицій, обмеження фізичної й духовної свободи, важкий психологічний стан, жорстока несправедливість свого положення і заслання в чужий ворожий край спричиняють перебудову внутрішньої свідомості Івана Савича і формують відповідне специфічне трагічне світовідчуття митця, виражаючись у ліричних творах періоду ув'язнення. Табірні вірші поета передають потворність ворожій владі, а разом з тим силу людської правди, яку не здолали найтяжчі тортури.

Отже, вірші збірки «Крізь полярні завої» пройняті драматичною тональністю, засвідчують трагедію звичайної людини, однієї з мільйонів до неї подібних, що багато довгих років спокутувала невідомо чий провини, була відірвана від родини та рідної землі. Внутрішній світ ліричного героя, який тут цілком збігається з особою автора. Безпросвітність, проблема надії та відновлення справедливості, і зрештою звільнення та повернення на Батьківщину — такі основні доміанти, трагічних за своїм змістом, в'язничних поезій.

Творча особистість прагне завжди збагнути справжні причини невлаштованості людського життя в будь-які часи і за будь-яких обставин у своїх витворах мистецтва. До основних джерел формування й становлення екзистенційного типу світосприйняття Івана Савича періоду ув'язнення належать особливості його життєвої долі, ментальна вкоріненість творчості митця, її зв'язок з національною духовно-культурною, літературною традицією, а також провідними тенденціями розвитку світового мистецтва, визначальними пріоритетами духовних та інтелектуальних шукань другої половини ХХ століття. І неповторність творчості автора полягає, перш за все, у будіванні індивідуального поетичного мовлення, що має вплив на читача. Наша розвідка порушує питання системного дослідження лірики Івана Савича та потребує подальшої своєї розробки.

¹ Савич І. С. Крізь полярні завої: Вірші / Передне слово Л. М. Новиченка. – К.: Рад. письменник, – 1989. – 62 с.

² Стеценко В. Екзистенціалізм як «філософія людини» ХХ століття. Режим доступу: URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27409/05-Stetsenko.pdf?sequence=1>

Список літератури:

1. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Терамка. – К.: ВЦ «Академія», – 2007. – 752 с.
2. Мірошніченко І. Іван Савич (Лук'яненко) Життя та творчість. – Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», – 2012. – 88 с.
3. Неживий О. Нелегка доля поета / О. Неживий // Жайвори над Луганщиною: Літературні портрети членів Луганської обласної організації Національної спілки письменників України. Частина I. – Луганськ: Світлиця, – 2004. – С. 84–87.
4. Пінчук Т. С. Витоки екзистенційної художності поезії Івана Савича періоду ув'язнення. Режим доступу: URL: [http:// bo0k.net/index.php](http://bo0k.net/index.php)
5. Савич І. С. Кризь полярні завої: Вірші / Переднє слово Л. М. Новиченка. – К.: Рад. письменник, – 1989. – 62 с.
6. Стеценко В. Екзистенціалізм як «філософія людини» ХХ століття. Режим доступу: URL: [http:// dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27409/05-Stetsenko.pdf?sequence=1](http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27409/05-Stetsenko.pdf?sequence=1)

Section 3. Philology

*Sultangalieva Olga,
Zhubatyrova Botagoz,
teachers of the department of pre-school and special education
at Aktobe Regional State University named after K. Zhubanova,
Aktyube city, the Republic of Kazakhstan,
E-mail: botagoz.alga@mail.ru*

Competence of the future teachers

Formation of society with a high level of citizen participation and social solidarity is possible under the state policy in the field of education will be education of socially responsible persons with the sense of patriotism, who understands their in sustainable social development.

Today's student is a unique, integral person, developing and self-actualizing in the process of personal and professional formation. Today among the universal values are information, education and self-education, whose interconnection will help the rising generation to make successfully their own active life decisions under the complex social conditions.

In modern civilized society, the teacher is a figure that requires special attention, and there are enough unprofessionally teachers. There must be teachers and educators who are most prepared intellectually and morally to work with children. An educator or a teacher should pay attention for his professional and individual self-perfection in order to improve professional and creative potentials¹.

Currently, in all spheres of the international community there is a change of values, due to the change of civilizations at the turn of XX-XXI centuries that requires a new approach to the formation of the future professional².

John Raven writes: "Society needs new beliefs and expectations. But they can not develop without regard to personal value system, and the system of education,

¹ Kodzhaspirova G. M. Pedagogy: Textbook. – M.: Gardariki, – 2004. – 528 p.

² Kuchugurova N. D. Formation of professional competence of the future expert//Problems and prospects of teacher education in the XXI century. – M., – 2000. – P. 360–362.

school and social, must take this into account. <... > Those who are interested in the development of competencies required to help people think about how the organization should function and how they function in fact, to think about their role and the role of other people in society”¹.

Nature of teaching considerably. Implemented in the school multivariate educational practices require the skills of teachers to teach children ways of getting knowledge to shape the thinking and learning activities of students.

Development of education makes increasingly urgent solution to the problem of assessing the professionalism of the teacher, his level of professional competence, growth prospects, opportunities, vocational rehabilitation².

Lukyanov M. I. writes that the country’s need for teachers to take a personal-humane attitude towards the pupils and to themselves, even more actualizes the problem of improving the professional competence of the teacher. This problem is particularly significant in relation to the dissemination of ideas of humanization and humanization of education, the restructuring of the educational process³.

In psychological and pedagogical literature, the concept of “competence” has become widespread recently. So, in the late 1960s – early 1970s in the west, and in the late 1980s in Russian literature emerges a special direction – competence approach in education. At this stage of development of pedagogical science there is no precise definition of “competence” and “competence”. Various scholars hypothesize on the matter. We will try to explain some of these hypotheses.

The best-known scientist in this matter is Professor Emeritus of the University of Edinburgh, Dr. John Raven. It defines competence as a specific ability required for the effective implementation of specific actions in a particular domain and includes highly specialized knowledge, a special kind of subject skills, ways of thinking, as well as the sense of responsibility for their actions⁴.

In other studies, along with the concept of “competence”, and used the concept of “competence”, which also has varies the description from various sources. Some identify it with the concept of “competence”, while others — set it apart as a separate structure.

Authors explanatory dictionary edited by D. I. Ushakov first tried to prove the differences between the concepts of competence and competence «Competence —

¹ Raven J. Competence in modern society: the identification, development and implementation / Trans. from English. – M., «Cogito Center», – 2002. – 396 p.

² Sorokin T.M. Development of professional competence of the future teacher by means of an integrated learning contents // Elementary School. – 2004. – No. 2. – P. 110–114.

³ Lukyanov M. I. Psycho-pedagogical competence of the teacher // Pedagogy. – 2001. – No. 10. – P. 56–61.

⁴ Raven J. Pedagogical testing: Problems, errors, perspectives / ed. from English. Ed. 2nd, rev. – M.: «Cogito Center», – 2001. – 142 p.

awareness, credibility; Competence — range of issues, events in which the person has an authoritative, knowledge, experience and terms of reference».”

According to Sorokina T.M, under the professional competence of teachers understood the unity of his theoretical and practical readiness to implement educational activities. Competence is regarded as one of the stages of professionalism, which is the basis of pedagogical activity of the teacher. A teacher treated competence as the ability of the person at different levels to solve various types of educational tasks.

The study Sorokina T. M. the concept of professional competence of the teacher is treated as a dynamic, procedural aspect of his training, professional growth characteristics, occupational changes, both motivational and activity¹.

Vvedenskii V.N. considers that the feasibility of introducing the concept of “professional competence” due breadth of its content, integrative characteristic that unites such commonly used terms as “professionalism”, “skills”, “professional skills” and others. However, he emphasizes that the more frequent cases of identification considered the concept of the concept of “competence”. In his opinion, competence — is a kind of personal characteristics and competence — a set of specific professional or functional characteristics².

Lukyanov M. I. a psycho-pedagogical competence of the teacher as a set of specific characteristics (properties) of the person with the highest level of professional readiness to teaching and effective interaction with the students in the educational process. As a component of psychological and pedagogical competence it considers blocks of psycho-pedagogical orientation³.

The farm A. V. distinguishes “synonymously used” the concept of «competence» and «competence»: Competence — a set of inter-related personality traits (knowledge, skills, ways of life), defined with respect to a certain range of subjects and processes necessary to qualitatively productive act in relation to the them. Competence — possession, possession of suitably qualified person, including his personal attitude to it, and the subject of activity⁴.

Just A. V. The farm allocates a separate structure educational competence, defining it as a set of interrelated semantic orientations, knowledge, skills and experience of the student, it is necessary to carry out personally and socially meaningful

¹ Sorokin T.M. Development of professional competence of the future teacher by means of an integrated learning contents // Elementary School. – 2004. – No. 2. – P. 110–114.

² Vvedenskii V.N. Simulation of professional competence of the teacher // Pedagogy. – 2003. – No. 10. – P. 51–55.

³ Lukyanov M. I. Psycho-pedagogical competence of the teacher // Pedagogy. – 2001. – No. 10. – P. 56–61.

⁴ The farm A. V. Key competences as a component of personality-oriented paradigm // Education. – 2003. – No. 2. – P. 58–64.

productive activities in relation to the objects of reality. He emphasizes that it is necessary to distinguish between a “competence” of “educational competence”¹.

G. M. Kodzhaspirova believes that “the teacher must master certain pedagogical skills to be a competent teacher”².

However Shishov S. E. and Kal’nei V. A. clearly separates the concept of competence and skill: “Ability — this action in a particular situation. Skills are presented as competence in action. Competence — is what gives rise to the ability”³.

Thus, in modern pedagogy has developed quite a contradictory situation on the concept of “competence” and “competence”, which indicates the inadequate development of these concepts in the modern educational system.

In his study took into account the opinion of Khutorskoy A. V., offering a three-level hierarchy of competencies:

- Key – refer to the total (metasubject) educational content;
- general training – pertain to a specific range of subjects and educational areas;
- Subject – private in relation to the two previous levels of competence with a specific description and the opportunity to build in the subjects⁴.

Just AV The farm specifies a list of key educational competences on the basis of the main goals of general education, structural representation of the social experience and the experience of the individual student (including university students), allowing it to acquire social experience, receive life skills and practices in society.

He identifies key educational competences:

1. Value-semantic competence. This competence in the field of philosophy associated with the value submitted by the students, his ability to see and understand the world around us, to be guided in it, aware of their role and mission, to be able to select target and semantic units for their actions and deeds, to make decisions. This competency provides a mechanism for self-determination in situations of student learning or other activities. It affects the student’s individual educational trajectory and the program of his life as a whole.

2. General cultural competence — a range of issues in which the student must be well aware, have knowledge and experience activities. It features national and universal culture, spiritual and moral foundations of human life and humanity, of individual peoples, cultural foundations of family, social, public events and traditions, the role of science and religion in

¹ The farm A. V. Key competences as a component of personality-oriented paradigm // Education. – 2003. – No. 2. – P. 58–64.

² Kodzhaspirova G. M. Pedagogy: Textbook. – M.: Gardariki, – 2004. – 528 p.

³ Shishov S. E., V. A. Kal’nei Monitoring the quality of education in schools. – M.: Russian Pedagogical Agency, – 1998.

⁴ The farm A. V. Key competences as a component of personality-oriented paradigm // Education. – 2003. – No. 2. – P. 58–64.

human life, and their impact on the world, competence in the household and cultural and leisure sphere, for example, possession of effective ways of organizing free time.

3. Training and cognitive competence. This set of competencies in the area of student self-learning activities, including elements of the logical, methodological, general training activities correlated to the real object known. This includes the knowledge and skills of goal setting, planning, analysis, reflection, self-learning and cognitive activity. Pupil masters creative skills of productive activity: extracting the knowledge directly from the reality, possession action techniques in unusual situations, heuristic methods to solve problems. As part of the competence requirements defined by the relevant functional literacy: the ability to distinguish facts from fiction, possession measuring skills, the use of probabilistic, statistical and other methods of cognition.

4. Information competence. Help of real objects (TV, tape recorder, phone, fax, computer, printer, modem, copier) and information technology (audio and video, email, media, the Internet), formed the ability to search for, analyze and select the required information, organize, convert, save and send it. This expertise provides the student with the skills activity information contained in the academic subjects and educational areas, as well as in the surrounding world.

5. Communicative competence includes knowledge necessary languages, ways of interacting with others and remote people and events, group work skills, knowledge of different social roles in the team. The pupil should be able to present themselves, write a letter, a questionnaire, a statement, ask a question, to debate, and others. To master this competence in the learning process, fixed a necessary and sufficient number of real objects of communication and ways to work with them for the student each stage of learning within each studied subject or educational field.

6. Social and Labour competence means the possession of knowledge and experience in civil and social activities (performing the role of citizen observers, voter, representative), in social and labor issues (rights of the consumer, customer, client, producer), in the field of family relationships and responsibilities in economics and law, professional self-determination. This competence includes, for example, the ability to analyze the situation on the labor market, to act in accordance with the personal and societal benefits, ethics own labor and civil relations. Trainee seizes the minimum necessary for life in modern society skills of social activity and functional literacy.

Vvedenskii V. N. identifies three levels of professional competence of the teacher:

- is a generic – Key operational and competence;
- Private – competence of a particular occupation;
- Exact – competence of the individual teacher.

It also allocates three approaches to the study of the content and structure of professional competence: professional graphically, level and a task. Each of them has its own characteristics. So professionogram as a set of requirements to a specialist,

convenient to use, but only suitable in describing operational competencies. The system of key competences, as multiparameter characterization specialist, can not be determined by a simple sum of the available personal qualities and abilities. This requires the use of a set of interrelated parameters. Therefore, when a holistic description of the model of professional competence of the author used a tiered approach¹.

Using this approach, the author highlights the communicative, informational, regulatory, and intellectual and pedagogical competence, the latter is the base for the rest.

Communicative competence of the teacher — professionally meaningful, integrative quality, the main components of which are components of emotional stability (related to adaptability); extraversion (correlated with the status and effective leadership); the ability to design and direct feedback; speech skills; listening skills; ability to reward; the sensitivity, the ability to make communication “smooth”.

Information competence includes the amount of information (knowledge) about yourself, about the students and their parents, about the experience of other teachers.

Regulatory competence of the teacher assumes his skills to manage their own behavior. It includes: goal setting, planning, mobilization and sustainability of activity, performance measurement, reflection.

Intellectual and pedagogical competence of the author examines how complex skills in analysis, synthesis, comparison, abstraction, generalization, concretization, as the quality of intelligence: an analogy, imagination, flexibility and critical thinking².

In order to evaluate the proposed competencies, the author identifies three levels of professional competence of the teacher: a narrow – formed assumes the necessary operational expertise; sufficient – formed operational and key competences (except the base); wide – formed operational, key and basic competences³.

The category of “professional competence” teachers considered Sorokina TM as a collective term that defines the uniqueness of the individual teacher as the teacher-tutor and child psychologist. At the heart of it is a conceptual awareness of the teacher of their educational opportunities, especially children’s groups, the prospects of its development originality society (current characteristics of social phenomena, especially the parent group, etc.). This conceptual awareness defines teacher professional flexibility in the selection (not copying!) Pedagogical technologies, techniques to successfully realize the main goal — to create the conditions for the positive development of the individual junior student⁴.

¹ Vvedenskii V.N. Simulation of professional competence of the teacher // *Pedagogy*. – 2003. – No. 10. – P. 51–55.

² Ibid.

³ Ibid.

⁴ Sorokin T.M. Development of professional competence of future primary school teachers: Monograph / TM Sorokin; Nizhny Novgorod State Pedagogical University. – Nizhny Novgorod: NSPU, – 2002. – 168 p.

Professionals interested in understanding the concept of “competence”. The analysis identified seven groups of definitions of “competence”:

1. as a body of knowledge;
2. as a set of skills;
3. as a set of knowledge and skills;
4. how to use ZUN;
5. the quality of the individual;
6. as a set of personality traits;
7. Other groups are not subject to, the definitions.

The analysis for the study of literature identified the following definitions of “competence” and “competence”:

Competence — a combination of knowledge, skills, ways of life, generating future teacher readiness to implement in any professional activity (including non-standard) situation.

Competence — a set of competencies formed comprising the system of professionalism specialist in general or in a particular area of activity.

Thus, the professional competence of teachers is a system of high-level segment of its psycho-pedagogical and scientific subject knowledge and skills in conjunction with the relevant cultural and moral level, providing practical social and demanded preparation for the life of the younger generation.

References:

1. Vvedenskii V.N. Simulation of professional competence of the teacher // *Pedagogy*. – 2003. – No. 10. – P. 51–55.
2. State educational standard of higher professional education: Specialty PiMNO 031, 200.
3. Kodzhaspirova G. M. *Pedagogy: Textbook*. – M.: Gardariki, – 2004. – 528 p.
4. Kuchugurova N.D. Formation of professional competence of the future expert // *Problems and prospects of teacher education in the XXI century*. – M., – 2000. – P. 360–362.
5. Lukyanov M. I. Psycho-pedagogical competence of the teacher // *Pedagogy*. – 2001. – No. 10. – P. 56–61.
6. Raven J. Competence in modern society: the identification, development and implementation / *Trans. from English*. – M., “Cogito Center”, – 2002. – 396 p.
7. Raven J. *Pedagogical testing: Problems, errors, perspectives* / ed. from English. Ed. 2nd, rev. – M.: “Cogito Center”, – 2001. – 142 p.
8. Sorokin T. M. Development of professional competence of future primary school teachers: Monograph / TM Sorokin; Nizhny Novgorod State Pedagogical University. – Nizhniy Novgorod: NSPU, – 2002. – 168 p.

9. Sorokin T. M. Development of professional competence of the future teacher by means of an integrated learning contents // Elementary School. – 2004. – No. 2. – P. 110–114.
10. Dictionary of Russian language: In 4 t. – T. 1 / Ed. D. I. Ushakov. – M., – 1935.
11. The farm A. V. Key competences as a component of personality-oriented paradigm // Education. – 2003. – No. 2. – P. 58–64.
12. Shishov S.E, V.A. Kal'nei Monitoring the quality of education in schools. – M.: Russian Pedagogical Agency, – 1998.

*Zubenko Sergey Yurievich, FGBOU VPO
«Stavropol state agrarian University»,
an officer of the Department of ZEUS
E-mail: sleningradec@mail.ru*

*Zubenko Elena Vasilievna, FGBOU VPO
“Stavropol state agrarian University”,
K. T. N., senior lecturer of the Department of technical
services, standardization and metrology.
E-mail: lena-eva11@list.ru*

What determines the methodology of language translation of the Voynich manuscript?

*Зубенко Сергей Юрьевич, ФГБОУ ВПО
«Ставропольский государственный аграрный университет»,
сотрудник отделения ЦЭВС
E-mail: sleningradec@mail.ru*

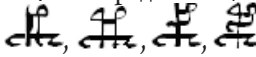
*Зубенко Елена Васильевна, ФГБОУ ВПО
«Ставропольский государственный аграрный университет»
к. т. н., ст. преподаватель кафедры технического сервиса,
стандартизации и метрологии.
E-mail: lena-eva11@list.ru*

От чего зависит методология перевода языка манускрипта Войнича?

Манускрипт Войнича (МВ) — древняя рукопись, которая имеет неизвестный язык написания, однако при некардинальном подходе к вопросу перевода данного манускрипта можно найти свои особенности осмысления текста и разработать определённую методологию перевода.

Методология перевода языка, на котором написан манускрипт Войнич, основана на определённых особенностях. Первой из них является *смысл первичного значения буквенных символов* данного языка. Каждый буквенный символ имеет свой, только ему присущий смысл, на котором в дальнейшей базируется образование смысловых сочетаний (корневых морфем). Для примера можно привести следующие буквенные символы и их значения: **а** [а] – *единичность*, **в** [вэ] – *двойственность*, **р** [вита] – *содержание*, **о** [о] – *собираемость*, **у** [ур] – *продолжение*, **с** [со] – *соединение* и др.

Смысловое значение первичных буквенных символов составляет основу изначального осмысления переводимого слова или корневой морфемы. Например, сочетание «**аву**» [аву] – переводится как «удлинение, длиннее». Данное сочетание состоит из трёх смысловых значений буквенных символов: «*единичность, содержание, продолжение*». Если правильно рассмотреть смысл буквенных символов, то общий смысл любых коротких сочетаний (корневых морфем) будет определён. Таким же образом, можно рассмотреть и буквенный символ «**рест**», являющийся «*держательной*» буквой, для больших буквенных символов языка манускрипта Войнич и который определяет буквообразующую конструкцию «*вставка*»¹:

 и другие.

Держательная буква «**рест**» [рест] состоит из трёх буквенных символов: «**с**», «**в**», «**р**», которые произносятся как «ай-пост-ре», что тождественно русскому слову «апостров» – «*отдельное ограничение*» или просто «*ограничение*». Тогда и лигатура написания больших буквенных символов языка манускрипта Войнич становится понятной.

Следующая особенность в методологии перевода языка манускрипта Войнич включает в себя понимание *сокращенно-аббревиатурной конструкции слов* этого языка, которая выставляет корневую морфему слова, как основу смысла в любом слове языка. И в данном случае методология перевода имеет свои особенности перевода, которые основываются на разных формах словообразовательного процесса:

1. Форма *простая* – образование слов из смысловых корневых морфем.

Например: слово «**балаву**», страница 100v MB², то получим два сочетания: «**бала**» [бала] – «шар». Далее, «**аву**» [аву] – «удлинение». Слово переводится, как «шар удлинённый». Хотя как однородное существительное можно переводить просто «булава» или «ракетка». Такой вид перевода приемлем для всех слов, имеющих две и более корневых морфемы.

¹ Zubenko S. Y. "The words" morphology of the Voynich Manuscript language // Eastern European Scientific Journal. – 2015. – No. 2. – P. 162–168.

² Рукопись Войнич – Википедия // [Электронный ресурс]: URL: <http://www.brbl-dl.library.yale.edu>. Манускрипт Войнич (дата обращения 23.02.2017).

2. Форма *дублирования* – смысловых корневых морфем в словах.

Например: слово «*авау-сто-бан*» [ававробаиен], страница 88v MB. Два сочетания «*ав*» [ав] – «длина»; «*сто*» [ро] – «рост»; «*бан*» [баиен] – «форматная, форменная». В этом случае последнее сочетание лучше переводить «существительным» и брать данный аспект за основу. Перевод слова в развёрнутом виде – «длинно-длинная ростовая форма». На русский язык переводится, как «удлинённая форма (корня)» или «стержень».

3. Форма *отдельная* – слова и сочетания представляют самостоятельные слова, образованные простой формой.

Например: самостоятельные слова: «*окаиен бан*» [окаиен бан], страница 88v MB¹. «*окаиен*» [окаиен] – «окантованная»; «*бан*» [бан] – «полоса». В этом случае все части речи соответствуют своим предназначениям. Перевод – «окантованная полоса».

4. Форма *взаимовлияния* – корневых морфем с наложением двойного смыслового значения.

Например: в таком случае, смысл слова переводится в зависимости от двойного наложения смысловых значений основных сочетаний в слове и взаимовлияния букв сочетаний на предыдущие и последующие сочетания. Слово на странице 88v MB – «*субававу*» [субававу]

Это слово можно разделить на три основных сочетания: «*су*» [су] – «основа», «*бав*» [бав] – «коготь», «*аву*» [аву] – «удлинение».

Перевод будет выглядеть так: «длинные когти с основой...». Но можно разделить это слово на два сочетания: «*суба*» [суба] – «субстрат, питательная среда» и «*ваву*» [ваву] – «нарост». Тогда слово переведётся немного иначе – «субстратный нарост». Перевод данного слова является переводом по сложной схеме: «*су – су – бав – бав – аву – аву*», когда смысловые буквы перетекают из предыдущих сочетаний в последующие. Перевод слова – «длинно-стреловидные когти с субстратным наростом» или «корни с клубеньками».

При таком подходе к переводу языка манускрипта Войнич всегда будет актуальным выделение основных сочетаний буквенных символов и определения *смысла* основных корневых морфем, так как при таком решении всегда будет доступен перевод слова, как бы слово не читалось.

В любом из вариантов смысловые корневые морфемы определяют основной смысл слов при его переводе.

Сокращённо-аббревиатурная конструкция слов приемлема для многих языков мира, в том числе и для древнего языка манускрипта войнич. Так как, в данном

¹ Рукопись Войнич – Википедия // [Электронный ресурс]: URL: <http://www.brbl-dl.library.yale.edu>. Манускрипт Войнич (дата обращения 23.02.2017).

случае вступает в силу закон сокращения — историческая необходимость человека, подавая речь, сокращать выражения и слова для быстреего выражения своих мыслей через речь. Поэтому методология перевода прежде всего основывается на смысле корневой морфемы, которая является оснополагающим аспектом в осмыслении и понимании языка манускрипта Войнича.

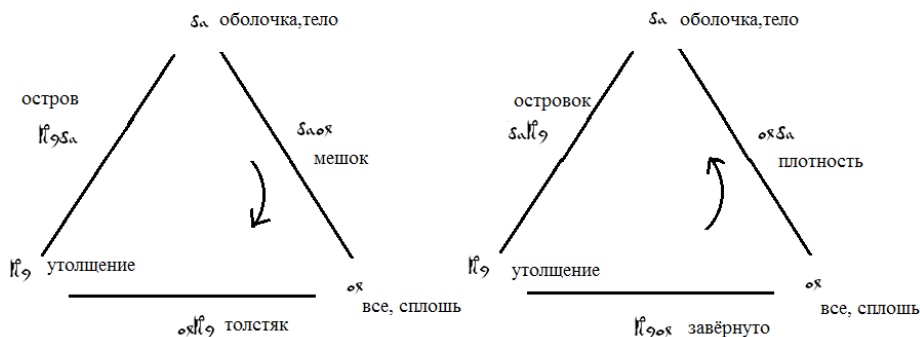

Рисунок 1. Принцип правостороннего и левостороннего чтения корневых морфем в языке манускрипта Войнича

Следующая особенность образования слов языка МВ, которая влияет на методологию перевода — это сложные формы образования слов: *однобуквенно-простая* и *однобуквенно-заменная*.

1. Однобуквенно-простая форма – прибавление одного буквенного символа к основной корневой морфеме.

Например, слова со смысловой корневой морфемой «аѳ» [ам] – конец¹.

Таблица 1. – Слова языка МВ с корневой морфемой «аѳ» и их перевод

Слова	Транскрипция	Страница нахождения сочетания	Перевод
1	2	3	4
Δαѳ	[бам]	88v	стрела, наконечник
ϰαѳ	[вам]	101r	зуб, клык
заѳ	[зам]	86v	ключ
ϰαѳ	[кам]	75r	ребро, рябь, ребристость
ѳαѳ	[лам]	3r	часть линии, отрезок

¹ Зубенко С. Ю. Особенности перевода и словообразовательного процесса языка манускрипта Войнича // Сборники конференций НИЦ Социосфера. – 2014. – № 62. – С. 19–26.

1	2	3	4
caʃ	[рам]	3г	сектор с углом
ʒaʃ	[сам]	100г	соска, присоска
ʦaʃ	[фам]	100г	женское родоначало

Как видно из таблицы, смысловая корневая морфема [ам] полностью несёт основной смысл при переводе слов.

2. Однобуквенно-заменная форма — замена смыслового буквенного символа в изначально образованной корневой морфеме.

Например: трансформация сочетания «**ʒa**» [ба] — оболочка, форма, тело¹.

Таблица 2. – Смысловое изменение значения слова «**ʒa**» [ба] в зависимости от замены гласной буквы

Сочетание (русский язык)	Значение слова	Сочетание языка манускрипта	Перевод
Ба	Внешний облик оболочки	ʒa [ба]	Оболочка, форма, тело
Бо	Сама оболочка, мембрана	ʒo [бо]	Бок, боковой, мембрана.
Бу	Внутренняя часть под оболочкой	ʒu [бу]	Пустой, полый, дутый

Как видно из таблицы, данное изменение в определённом сочетании влияет на смысловое понимание предмета в трёхмерном физическом восприятии.

Таким образом, для языка МВ методология перевода слов зависит от правильного определения смысла буквенных символов; нахождения истинного смыслового значения корневых морфем и взаимодействия буквенных символов и корневых морфем как внутри самого слова, так и между ними.

Список литературы:

1. Зубенко С. Ю. Особенности перевода и словообразовательного процесса языка манускрипта Войнич // Сборники конференций НИЦ Социосфера. – 2014. – № 62. – С. 19–26.
2. Zubenko S. Y. The words morphology of the Voynich Manuscript language // Eastern European Scientific Journal. – 2015. – No. 2. – С. 162–168.
3. Рукопись Войнич – Википедия // [Электронный ресурс]: www.brbl-dl.library.yale.edu. Манускрипт Войнич (дата обращения 23.02.2017).

¹ Зубенко С. Ю. Особенности перевода и словообразовательного процесса языка манускрипта Войнич // Сборники конференций НИЦ Социосфера. – 2014. – № 62. – С. 19–26.

Savin Sergey Andreevich,
 Moscow State University of Education,
 Institute of Philology, Department of General and Applied Linguistics,
 PhD student
 E-mail: savin-1984@yandex.ru

Lexemes *shapka* and *papaha* in the text of “The Cossacks” by Leo Tolstoy: ethnolinguistic aspect

Савин Сергей Андреевич,
 Московский педагогический государственный университет,
 Институт филологии,
 кафедра общего и прикладного языкознания, аспирант
 E-mail: savin-1984@yandex.ru

Лексемы *шапка* и *папах* в тексте повести Л. Н. Толстого «Казачьи»: этнолингвистический аспект

В статье характеризуются такие головные уборы гребенских казаков, как шапка и папах, на основе анализа актуализированных контекстом значений лексем, именующих данные головные уборы, в тексте повести Л. Н. Толстого «Казачьи».

По словам ученого-кавказоведа Е. Н. Студенецкой, Л. Н. Толстой «описал костюм горцев раньше, чем этнографы»¹. Костюм гребенских казаков, который был заимствован у народов Кавказа, был изображен писателем в повести «Казачьи».

В тексте повести «Казачьи» содержатся две лексемы, обозначающие мужские головные уборы гребенских казаков: *шапка* и *папах*. Первая употребляется 17 раз, вторая 14; их частота различается незначительно. По одному разу встречаются деминутивные формы лексемы *шапка*: *шапочка*², *шапочка*³.

Представляет интерес предметная соотнесенность этих двух лексем в следующем описании: *Лукашка, подойдя к кружку, медленно приподнял папаху и остановился против девок <... > Лукашка тихо стоял перед девками; глаза его смеялись; он говорил мало, поглядывая то на пьяных товарищей, то на девок. Когда Марьяна подошла к углу, он ровным, неторопливым движением приподнял шапку...*⁴ В этом контексте автор называет разными лексемами *папах*, *шапка* один предмет, один головной убор. Такое референционное тождество лексем *шапка* и *папах* с большой

¹ Студенецкая Е. Н. Одежда народов Северного Кавказа XVIII–XX вв. – М.: Наука, – 1989. – С. 9.

² Толстой Л. Н. Полное собрание сочинений: в 90 т. – Т. 6/Л. Н. Толстой. – М.: Художественная литература, – 1936. – С. 44.

³ Там же. – С. 24.

⁴ Там же. – С. 50.

вероятностью распространяется и на другие (но необязательно все) их употребления в тексте «Казakov», что находит основание в совпадении номинации головного убора одного из героев повести «*высокая шапка*»¹ с названиями семантических признаков (компонентов) *высокая, шапка*, выделенных в словарных дефинициях, которые раскрывают значения слова *папахa*, в Толковом словаре русского языка С. И. Ожегова и Н. Ю. Шведовой², в Словаре современного русского литературного языка³. Обозначение Толстым лексемами *шапка* и *папахa* одного референта может быть обусловлено практикой именованя описываемого в «Казакaх» мужского головного убора. По сведениям этнографических и лексикографических источников «в 1-й половине 19-го века казачьи папахи часто именовались шапками»⁴; «горские шапки в русской литературе именовались папахами»⁵. Г. А. Яковлева отмечает функционирование лексемы *шапка* в говоре терских казаков, которые, с одной точки зрения, являются соседями гребенских казаков, с другой, включают вторых в свой состав⁶. Важно отметить, что один из первых терских диалектологов М. А. Караулов фиксирует обе лексемы как присущие говору гребенских казаков и наглядно определяет их как тождественные по значению «шапка = папахa»⁷.

Что касается признаков мужского головного убора (как предмета), то они получили отражение в семантических компонентах значений лексем *шапка* и *папахa*, употребляемых Л. Н. Толстым. Эти компоненты актуализируются в текстовом окружении, в контексте и формируют ценные этнокультурные сведения. Так, например, в повести отображается способ ношения гребенским казаком шапки: *На Лукашке «шапка была заломлена назад по-чеченски...»*⁸ *Сильно сдвигать головной убор действительно было свойственно казакам*⁹. *Соседи гребенских казаков,*

¹ Толстой Л. Н. Полное собрание сочинений: в 90 т. – Т. 6 / Л. Н. Толстой. – М.: Художественная литература, – 1936. – С. 91.

² Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка. – М., – 1993. – С. 505.

³ Словарь современного русского литературного языка: в 17-ти т. – Т. 9 / Академия наук СССР. Ин-т. рус. языка. – М.; – Л., – 1948–1965. – С. 130.

⁴ Беловинский Л. В. Российский историко-бытовой словарь. – М.: Студия «ТРИТЭ» – «Российский Архив», – 1999. – С. 320.

⁵ Студенецкая Е. Н. Одежда народов Северного Кавказа XVIII–XX вв. – М.: Наука, – 1989. – С. 113.

⁶ Яковлева Г. А. Русские терские казачьи говоры Северного Кавказа / Г. А. Яковлева. – Нальчик: Полиграфсервис и – Т, – 2000. – С. 84.

⁷ Караулов М. А. Говор гребенских казаков / М. А. Караулов // Материалы для этнографии Терской области. – Спб., – 1902. – 112 с.

⁸ Толстой Л. Н. Полное собрание сочинений: в 90 т. – Т. 6 / Л. Н. Толстой. – М.: Художественная литература, – 1936. – С. 24.

⁹ Давыдова О. А. Казачьи слова в русском литературном языке (на примере слова папахa) // Вопросы филологии. – 2009. – № 3. – С. 25.

горцы, по традиции головной убор в помещении не снимали¹. Однако у мужчин-казаков было принято находиться в доме с непокрытой головой², что иллюстрируется примером из «Кзакаов»: Хорунжий, отерев руки, снял шапку, перекрестился и придвинулся к столу³.

В повести «Кзаки» головные уборы, обозначаемые лексемами шапка и папаха, изображаются как постоянно носимые, что имеет историческое обоснование: высокая шапка обшитая овчиной, являлась элементом их форменного обмундирования⁴. По описаниям Толстого, гребенские мужчины носили их на службе: – Гаврилов Лука который у вас? — проговорил сотник. Лукашка снял шапку и подошел⁵; в мирной станице: Белые платки и папахи кучками виднелись в темноте около заборов и домов⁶; и на охоте: – Фазана посадил, — прошептал старик, оглядываясь и надвигая себе на лицо шапку. – Мурло-то закрой: фазан...⁷. Последний пример демонстрирует, что гребенцы могли использовать головной убор как маскировочный, причем для этого он, скорее всего, должен быть высоким, то есть иметь форму папахи.

В тексте повести «Кзаки» функционируют две лексемы, именующие мужские головные уборы гребенцов, — шапка и папаха. Анализ их соотносительности с референтом в контексте показал, что ими мог обозначаться один вид головного убора. Значения лексем шапка и папаха актуализируются в текстовом окружении и тем самым отражают те или иные признаки обозначаемых предметов, головных уборов; эти признаки формируют ценную этнокультурную информацию, которая подтверждает и расширяет уже имеющиеся сведения о головных уборах гребенских казаков.

¹ Студенецкая Е. Н. Одежда народов Северного Кавказа XVIII–XX вв. – М.: Наука, – 1989. – С. 113.

² Давыдова О. А. Казачьи слова в русском литературном языке (на примере слова папаха) // Вопросы филологии. – 2009. – № 3. – С. 25.

³ Толстой Л. Н. Полное собрание сочинений: в 90 т. – Т. 6 / Л. Н. Толстой. – М.: Художественная литература, – 1936. – С. 110.

⁴ Казачество. Энциклопедия. – М., – 2003, – С. 348.

⁵ Толстой Л. Н. Полное собрание сочинений: в 90 т. – Т. 6 / Л. Н. Толстой. – М.: Художественная литература, – 1936. – С. 81.

⁶ Там же. – С. 134.

⁷ Там же. – С. 73.

Contents

Section 1. Linguistics	3
<i>Zheleva Zlatina Petrova</i>	
From sportsman toe to athlete's heart — the world of occupational metaphor	3
<i>Kushnir Natalia</i>	
Voice form of verbal expressions in the communicative situation “Love Declaration”	11
<i>Merinova Ekaterina Ruslanovna</i>	
Russian subtitles' translanguing features of song “Another Day Of Sun” from “La La Land” musical film	14
<i>Noskova Nina Alekseevna</i>	
Concept «woman» in the Russian language picture of the world (according to L. N. Tolstoy's novel «Anna Karenina»)	18
<i>Soshko Oksana</i>	
Semantic peculiarities of metaphorical phraseological units with component-artifact denoting intellectual characteristics of the person (on the material of the Ukrainian, German and English languages)	22
<i>Tuhai Oleksandra Mykolaivna</i>	
Performative verbs as expression of volitional inducement in Early New Modern English	27
<i>Shiukashvili Tamar, Garibashvili Manana</i>	
Contrastive analysis of somatic idioms “Heart” and “Head” in Georgian and English folk tales (according to the Georgian and English language materials)	32
Section 2. Literature	40
<i>Yermolenko Alina Eduardovna</i>	
Dominant existential worldview the poet political prisoner (based on the book by Ivan Savich «Through the polar turns»)	40
Section 3. Philology	48
<i>Sultangalieva Olga, Zhubatyrova Botagoz</i>	
Competence of the future teachers	48
<i>Zubenko Sergey Yurievich, Zubenko Elena Vasilievna</i>	
What determines the methodology of language translation of the Voynich manuscript?	55

Savin Sergey Andreevich

Lexemes *shapka* and *papaha* in the text of “The Cossacks” by Leo

Tolstoy: ethnolinguistic aspect.60